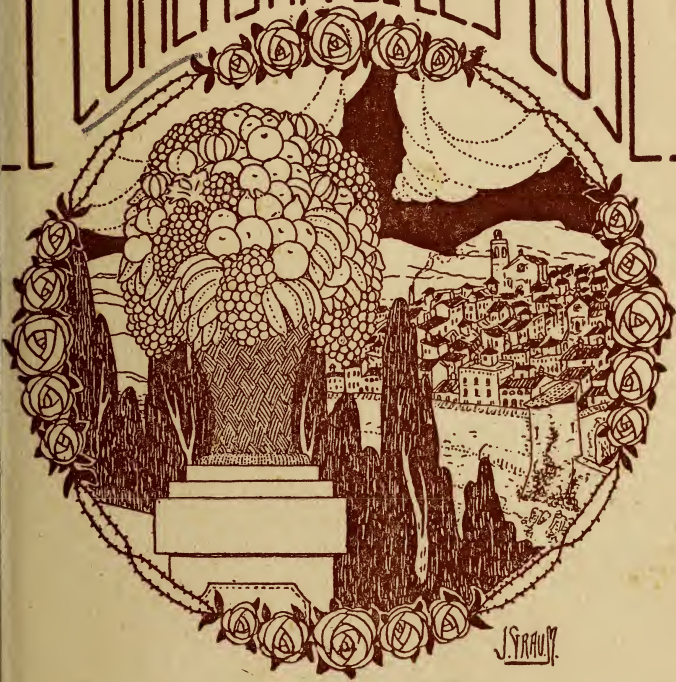


JOSEPH MORATO

EL COMENSAR DE LES COSES



COMEDIA EN QUATRE ACTES 1909

El comensar de les coses

Joseph Morató

El comensar
de les coses

COMEDIA EN QUATRE ACTES



Ningú podrà representar, traduir, ni reimprimir aquesta obra sense permís de l'autor.

Els comissionats y representants de la «Sociedad de Autores Españoles» son els encarregats del cobro dels drets de propietat.

Està fet el dipòsit que marca la llei.

BARTOMEU BAXARIAS-EDITOR
Passatge de Mercader, 10, interior.
BARCELONA. — 1909.

PERSONATGES

<i>Donya Assumpta.</i>	59 anys.
<i>Amanda.</i>	18 »
<i>Maria</i>	74 »
<i>Don Vicens.</i>	62 »
<i>Joanet</i>	19 »
<i>Narcís</i>	19 »
<i>Salgado.</i>	76 »
<i>Senyor Pujol.</i>	50 »
<i>Valent</i>	40 »
<i>Ros.</i>	35 »
<i>Calé.</i>	42 »

(Les edats se suposen al comensar l'obra)

671578

Aquesta obra va ser estrenada al Teatre Nove-
tats, per la «Nova Empresa de Teatre Català», baix
la direcció de l'Adrià Gual, la nit del 17 d'Abril
de 1909, sent interpretada segons la distribució
següent:

Donya Assumpta, senyoreta Fremont; *Amanda*,
senyora Santolaria; *Maria*, senyora Verdier;
Don Vicens, senyor Puiggari; *Joanet*, senyor
Vehil; *Narcís*, senyor Tor; *Salgado*, senyor
Bals; *Senyor Pujol*, senyor Lapera; *Valent*,
senyor Barbosa; *Ros*, senyor Sirvent; *Calé*,
senyor Franch.

ACTE PRIMER

Menjador de família acomodada en una ciutat de segon ordre. A la dreta dos balcons, que donen a la plassa de la població; a la esquerra dues portes, que venen cara a cara ab els dos balcons. Al fons altra porta, que dona al rebedor. Aquet està moblat ab un banch de respatller, cadires bones però passades de moda y penja-robes de ferro capsats de porcelana. Prop del balcó de més cap al fons, la taula de menjar, gran y rodona; prop del altre un vetlladoret de costura. Allà hont convingui un tinell (*buffet*); repartit per les vores de les parets, un cadiral bo, però ben passat de moda; al volt de la taula cadires de boga, també bones. Al mitg de la escena un braser ab copa de fusta coberta de zench y clavetejada ab claus de llautó.

Per les parets, gravats vells en marchs senzills y plans, de color de roguera y sense daurats.

Es al matí y pels dos balcons—engalanats ab dobles cortines de fil recullides a banda y banda—entra una gran claror.

ESCENA I

VICENS, ASSUMPTA, AMANDA Y NARCIS

(Estàn tots al volt de la taula, acabant de pendre xacolata. Se sent bronzir el vent a estones durant tot l'acte).

VICENS

(després de mirar a fora)

¡Quin mal diumenge tindrem avuy!... Les pobres dònes de la plassa deuen estar gelades, ab aquet vent...

ASSUMPTA

¡Elles ray! ¡Prou que hi estàn fetes! *(fentlo guaitar a fora)* Mira allà la Antonia. Tant vella que es y encara té humor de riure.

AMANDA

(guaitant també a fora)

Oh, y fixat ab la cigronaire. Tot el demati tocant humitat y ensenyant els brassos com al cor del istiu... Només de vèureho, tota m'esgarrifo.

ASSUMPTA

Aquesta gent ordinaria jo crech que no té sentits... ¿No veus la teva tia, bacallanera?...

VICENS

(ab aire de reconvenció)

¡Assumptal... ¡Dònal...

ASSUMPTA

No hi puch fer més, noy... Es la teva germana, ja ho sé, però trobo que no't fa gaire honor. Repara com se diverteix parlant ab les minyones... Justament ara hi ha la del governador y'm sembla que parlen de nosaltres, porque estàn mirant cap aquí... No està gaire bé que sent tu tan amich del governador, la teva germana dongui tanta franquesa a la criada...

NARCIS

Trobo que té rahó la mamà. El día del Sant del governador, jo me'n donava pena de pensar que aquelles olives que hi havia a taula eren comprades a ca la tia. Y cada vegada que la cambra s'acostava per retirarme'l plat, jo aclucava'ls ulls de vergonya.

VICENS

No trobo que n'hi hagi per tant... ¿No es honrat com qualsevol altre l'ofici de la meva germana?

ASSUMPTA

Honrat, si, però es ordinari. Y això de tu ser alcalde y ella vendre bacallà al davant mateix de casa ¿què vols que't digui? no sé què'm fa...

AMANDA

D'ordinari, si que ho es aquest ofici. Mira lo que ha passat ab en Joanet: abans, quan anava al Institut, era d'allò més ben educat. Ara, d'ensà que es batxiller y la tía l'ha posat a la botiga, s'ha tornat tot diferent. L'altre dia va pujar y ni tan sols se va treure la gorra...

NARCIS

Oh, això ja ho ha prèns per costúm. ¡Y el millor día l'averkonyiré!

VICENS

Deuràs ferho per venjarte de lo que't va averkonyir ell durant el batxillerat, treyent cada any millors notes que tu...

NARCIS

Sempre'l defensa'l papà a n'en Joanet.

ASSUMPTA

Oh, si: no sé què tens ab aquell xicot.

VICENS

Tinch, que l'estimo, perque'l trobo simpà-tich y aixerit. Y perque es fill de la meva germana y perque'ns porta a tots molta voluntat. (*ab una mica de foch*) ¡Y el parlar d'ell com ne parleu vosaltres, es una injusticia y una ingratitude!... (*a n'en Narcis*) ¡Fugiu tots! ¡Que se li llevin la gorra al personatge!... En Joanet es cosí teu ¿ho sabs? y com a cosins, heu de tractarvos d'igual a igual. Y si alguna vegada en Joanet puja un moment y no's treu la gorra, no crech que sigui cap acte criminal; sobretot si'l xicot va depressa.

NARCIS

(*aixecantse de taula*)

Be, be, no t'hi enfadis. (*va cap al balcó de primer terme y s'està un moment guaitant a fora. Don Vicens agafa un diari del damunt del tinell y fent seguir la cadira en que seya, pren*

lloch a la vora del braser y's posa a llegir, després de remenar el caliu ab la pala).

ASSUMPTA

(Fregantse les mans y acostantse també una cadira al braser). ¡Ah!... Avuy si que'n fa de fret... Estich tota gelada.

NARCIS

(A Amanda, que segueix asseguda prop de la taula ab aire somniós). Vaja, tu, ja'l tens abaix.

AMANDA

(aixecantse contenta)

¿Ah si? (s'acosta al balcó de primer terme y comensa a parlar ab algú del carrer per medi de signes de les mans).

NARCIS

(Acostantse per darrera a don Vicens y posantli una mà a cada espatlla). ¿Que t'has enfadat, papà?

VICENS

Ja sabs que may m'enfado, jo, home... Però, si t'haig de ser franch, no m'agraden les manies que teniu. Els meus pares... els teus avis... eren bacallaners. Y ab els diners que varen guanyar ells fent del ofici, varen ajudar-me a fer la carrera.

ASSUMPTA

¡Sembla que t'agradi retreure aquestes coses!

VICENS

¿Que hi ha algún mal?

ASSUMPTA

¡No't sabs donar gens d'importancia!

VICENS

¿Què tenen que veure'ls meus orígens ab la importancia que jo pugui tenir actualment?... Com més modestos siguin, més hon-

ra per mi, que he sabut enlairarme fins allà hont soch... ¡Ves qui havia de dirnho quan feya d'aprenent de barber, que arribaria a ser alcalde de la ciutat! (*fent una mitja rialla de satisfacció*) L'altre dia'l pobre Salgado, el que fe dels municipals, encara m'ho deya: «¿Se acuerda usía, señor alcalde, del miedo que me tenía usía cuando estaba de aprendiz barbero?...» Y al pobre vellet se li escapaven les llàgrimes pensant en aquell temps en que ell era jove y jo criatura. Y mira, a mi'm sabia greu que tractés d'«usía», perque ab tot y els anys que han passat, encara li tinch una mena de respecte al pobre Salgado!

ASSUMPTA

¡No sé per què has de donarli tant franquesa a un teu inferior.

NARCIS

(*asseyantse prop del braser*)

Jo, ab això, soch del parer de la mamà.

VICENS

Donchs jo nó. Y mal no fos sino per agraiement, hauria de recordarmen ab goig del meu aprenentatge, perque d'allí'm ve tot... Tot per una casualitat... Rès...

ASSUMPTA

Sí, ja ho sabem de memoria tot això. Un descuit del fill del amo de la barbería, te va dur la sort.

VICENS

Ell anava al Institut y un dia's va deixar els llibres a la botiga.

NARCIS

Sí, papà, sí... Y tu vares agafar els llibres y vares fullejarlos...

VICENS

Y m'hi vaig interessar... Y al vespre...

ASSUMPTA

Vares dir a casa teva que't deixessin anar al Institut... Ja veus que no cal que t'escarrassis, perquè tots el sabem de memòria el comensament de la teva carrera...

VICENS (*sense ferne cas*)

Y al altre curs vaig matricular-me... Y ara jo soch un advocat de crèdit per tota la rodalia y el fill del meu amo d'aleshores fa de rasbarbes com el seu pare... Les petites causes produeixen molts cops grans efectes. ¡Ves un descuit del fill del meu amo, com ha influït en la meua vida!...

AMANDA

(*ajuntant les mans, ésverada*)

¡Reina Santíssima!

VICENS

¿Què hi ha?

ASSUMPTA

¿Què't passa?

AMANDA

(*reculant cap ahont son els altres y tapantse la cara*). ¡Quina vergonya!... El vent se'n ha endut el barret de l'Enrich y ara totes les dones se'n riuen y miren cap aquí dalt... Y el pobre Enrich va tot desesperat al darrera del barret. ¡Son més descarades aquestes dones de la plassa!

NARCÍS

(*que s'ha acostat al balcó y mira enllà*)

Ja l'ha atrapat... Ja'l té... Però ara's veu que no gosa tornar cap aquí. Deurà anar a fer-te l'os a la banda del darrera.

AMANDA

(*aixecantse y desapareguent per una de les portes de la esquerra.*) Potser sí...

ESCENA II

Dits, fora AMANDA

VICENS

(després de donar un cop d'ull al diari)

Mirèu, mirèu què diu aquí. *(Explicant lo que ha llegit; no llegintha.)* Al carrer de Mitg-día, de Barcelona, han sortit dos homes desafiats d'una taberna... Han anat a cops de ganivet y un d'ells ha mort al altre... Aleshores ha arribat el germà del mort y, d'un tret de pistola, ha matat al matador... Y al comparèixer els municipals y la policia y veures a punt de ser agafat, ell que s'apunta l'arma al front y's fa saltar el cervell... ¿Què us sembla, eh?

ASSUMPTA *(esgarriada)*

¡Passen unes coses a Barcelona! ¡Deu me'n quart de víurehi!

NARCIS

¡Jo hi estaria tot l'any!

ASSUMPTA

¡Ay, no, fill! Quan som aprop del juny o del setembre, ja tremolo de pensar que has d'anarhi pels exàmens...

VICENS

Atureuvos, atureuvos, que encara no he acabat... ¿Sabèu de què han vingut les batusses? D'una diferència de quinze cèntims en el joch... Fixeu-shi bé: quinze cèntims. Per quinze cèntims, tres vides: cinch cèntims cada vida... *(Se sent cridoria a fòra y tots paren atenció.)*

NARCIS *(aixecantse)*

¿Què es aquest escàndol?

ASSUMPTA (*ab una esgarrifansa*)

¡Ay, tota jo tremolo!... Potser hi ha ganivetades... ¡No sé per què ho havies d'explicar això de Barcelona!

VICENS (*aixecantse*)

Per qualsevol cosa t'alarmes, tu... (*Va cap al balcó de primer terme ahont hi ha ja en Narcís*). ¿Què passa, noy?

NARCIS

(*que guaita ab atenció a fòra*)

No ho sé... Hi ha un remolí de gent cap a la banda del pont... ¡Calla! Me sembla que hi veig en Joanet...

ASSUMPTA (*a don Vicens*)

No més li faltava això al teu nebot: que's fiqués en batusses... (*Entra la Amanda*).

ESCENA III

Dits més AMANDA

AMANDA

No sé hont dèu haver anat l'Enrich... A la banda del darrera no se'l vèu... (*Adonantse de l'atenció ab que en Narcís y don Vicens miren a fòra*) ¿Què hi ha? ¿Què passa?

NARCIS

Diria que també hi veig l'Enrich... Si, si que hi es... Ara hi arriba en Salgado ab tots els municipals...

AMANDA (*alarmada*)

¿Què li passa a l'Enrich?...

NARCIS

¡Gracies a Deu!... Per últim entre en Joanet y els municipals hi han posat ordre...

AMANDA

¿Y l'Enrich?

NARCIS

Veig que se'n va tot moix...

AMANDA

Ves a saber què ha passat.

NARCIS

Ja ho sabrem, dòna...

VICENS

Prou que vindrà en Salgado a dirho, per-
que veig que se'n enduen cap a Cala Ciutat
dues dònes y un home.

AMANDA

¡Tinch ansia per l'Enrich!

VICENS

Jo per en Joanet...

NARCIS

Mírissel; ara s'acosta.

AMANDA

Crídali que pugi.

NARCIS

No cal, perque ell mateix me senyala que
ve.

ASSUMPTA

*(cridant cap a dins desde'l peu d'una de les
portes de la esquerra). ¡Maria! Vingui a treure
lo que hi ha a la taula. (Surt la Maria, criada
vella.)*

ESCENA IV

Dits més MARIA

MARIA

*(adonantse del esverament de tots y mentres
recull lo que hi ha a la taula.)* ¿Què tenen?...
¿Què hi ha?

ASSUMPTA

No, rès... Endúguissen això...

MARIA

(a Narcís, que's troba prop d'ella)

¿Què passa?... ¡Ay, Senyor!... ¡Sempre han de succehir coses!

NARCIS

¿No li diuen que rès? (Y s'aparta d'ella).

MARIA (a Amanda)

Díguimho vostè, senyoreta... ¿Que potser han rebut males noves de la tía de Buenos-Aires?

AMANDA (nerviosa)

¡No, dòna, no! Fassi lo que li han manat y no amoini...

MARIA (plorosa)

Està bé, senyoreta... No l'amoinaré més... Després que una s'interessa per les coses de la familia...

VICENS

(ab suavitat, tustantla de la esquena)

¡Ves, Mariona, ves!... Estigues tranquila, que no'n passa cap de desgracia...

MARIA

(enduentsen plats y xicres)

Millor, Vicentet... (reprenentse) ¡ay! don Vicens.

VICENS

Ves en nom de Deu, Mariona... Y no t'en-caparris...

MARIA

(anantsen, ja calmada)

Està bé, està bé... don Vicens.

ESCENA V

*Dits, fòra MARIA*ASSUMPTA (*a don Vicens*)

Li dones massa franquesa a n'aquesta minyona.

VICENS

¡Si ella m'acompanyava a estudi!... ¡Si ja era minyona de casa quan jo vaig venir al mon!... ¡Si es tan bona y ens estima tant!...

ASSUMPTA

¡Tot ho cures ab l'estimar, tu!

VICENS

Donchs, ¿què hi farem, dòna? (Truquen a la porta del pis. Amanda corra a obrir. Al mateix temps surt Maria y al veure que ja l'Amanda obra, resta plantada. Tots estàn en actitud espectant. Entra en Joanet molt aixerit, ab brusa llarga y gorra.)

ESCENA VI

Dits, més MARIA y JOANET

JOANET

(sense treures la gorra y dirigintse a Amanda)

¡Ja't dich jo que s'ha salvat d'una y bona'l teu Enrich! (*tots el volten*).

AMANDA

¿Què ha estat?... ¡Digues!...

JOANET

Deixeume reposar un xich.

NARCIS

(*ab molta intenció, acostantli una cadira*)
Sèu... ¡Sèu y cobreix-te!

JOANET

(*Resta un moment encorregut, no sabent què dir; després se treu la gorra d'una revolada, s'asseu y diu a Narcís*) ¡Moltes gracies! ¡Es comoditat!

NARCIS

Sense compliments, home... Com si fos a casa teva...

VICENS (*ab aire de reny*)

¡Noy! (*Narcís s'arronsa d'espatlles y fa claquejar la llengua com engegant al seu pare a passeig. Don Vicens segueix dirigintse a Joanet ab ironía*). Has de dir al teu cosí que t'ensenyi les bones formes. ¿Veus com tracta al seu pare, ell?... (*donantli un cop al genoll, mentres Narcís parla apart ab donya Assumpta*). ¡Vaja, explicat! ¿Què ha estat això?

MARIA (*com parlant sola*)

¡Ay bon Deu! ¡Sempre han de passar coses!

JOANET

(*que s'ha girat d'esquena a Narcís*)

Donchs, veliaquí que a l'Enrich, el vent se n'hi ha endut el barret...

AMANDA (*ab impaciencia*)

Això ja ho sabíem... ¿Què més?... ¿Què més?

JOANET

(*ab certa vivesa durant tota la relació*)

Es que d'això ha vingut tot... Ell que corre al darrera del barret y les dònes de la plassa comensen a riure y a cridarli coses. Y ell, quan ha tingut el barret, se veu que estava avergonyit y no ha gosat tornar desseguida,

però ho ha fet al cap d'un moment, posantse a sota l'arbre d'aquí al davant y mirant cap aquet balcó. Però vetaquí que les venedores que tenia a la vora comensen a ferse senyes y a riure dissimuladament. De sobte l'Antonia, aquella que's posa al davant de casa, diu a una altra, cridant: «Tu Pepa, ¿no hauries pas trobat un barret, per casualitat?» Y l'altra respòn, també a crits: «Aquet mosquit que tens aprop de la parada potser te'n donaria rahò...» L'Enrich, al sentirho, va pera anarsen però aleshores el concert de rialles se fa més fort. «Ep, senyoret: miri que'l barrèt li cau...» «Aguantissel, que fa vent...» Y al bo dels dicteris l'Antonia se li acosta y li diu oferintli el seu tamboret: «No cal que se'n vagi, jove: si es que està cansat, segui sense compliments...» «¿Sabeu que sou molt descarada?» fa l'Enrich. «Més que vostè» respòn l'Antonia... «Si no fossiu dòna y vella...» «¿Què faries mocós?... Ell no ha tingut temps de dir rès més, perque en aquell moment ha arribat el fill de l'Antonia y agafantlo pel bras, li diu: «Qué li farieu, mestre, si no fos dòna y vella?»... «Ja ho veuríem»... «¿Que m'ho voleu fer a mí lo que farieu a n'ella?»... L'Enrich per prudencia, va per retirar-se, però aleshores vola una col. «¡Vòltal!» crida una veu... Y volen més hortallisses. Y ja'm veig a l'Enrich y al fill de l'Antonia anant a tomballons... Però vetaquí que, de sobte, se fica a la batussa l'Antonia pera defensar al noy. Y després hi entra la Pepa. Y acabat una altra dòna. La gent s'apila, xiscla, s'esvalota... Y jo, al veure a tants contra un, agafo una estaca, m'obro pas, me fico a la pila, clavo cop de pal al fill de l'Antonia y li masego una espatlla; agafo pel bras a la Antonia y la deixo esmaperduda d'una apretada al os de la música. Aleshores, veyent que nosaltres guanyàvem, la gent ens ha despartit. Y ja no ha passat rès més sino

que han comparegut en Salgado y els altres municipals y se n'han endut a l'Antonia y a la Pepa y al fill de l'Antonia cap a cà la Ciutat... Ens ha costat, però al últim n'hem sortit. Y lo que es al fill de l'Antonia, no li pagaria pas l'àrnica perque creguin que l'he deixat ben servit. (*ab naturalitat*) ¡Y aquí tenen senzillament lo que ha passat! Total, rès.

AMANDA (*ab ansietat*)

Però ¿està be l'Enrich?

JOANET

¡Si, dòna!

VICENS (*com parlant sol*)

¡Y tot per rès!

MARIA (*retirantse*)

¡Bon Deu Senyor! ¡Quin mon! A n'aquell temps no passava això...

ASSUMPTA (*a Amanda*)

Vaja, noya, anemnos a mudar, que després no fórem a temps a missa d'onze.

AMANDA

Ja vinch, mamà. (*a Joanet*) ¿De debó està bé l'Enrich?

JOANET

¡Si, dòna!

AMANDA

Gracies de tot, Joanet. (*se'n va per la esquerra ab donya Assumpta*).

ESCENA VII

VICENS, NARCIS y JOANET

JOANET (*a don Vicens*)

Passarho bé, oncle. (*a Narcís*) Estigui bó... don Narcís.

VICENS

Adeu, simpàtich. (*y reprèn la lectura del diari*).

JOANET

(*Ab intenció, a Narcís, veient que no li ha respost:*) Diguem adeu, home, que'l tenir educació no costa pas tant...

NARCIS (*de mala gana*)

Adeu...

JOANET

(*acostàntseli y en veu baixa*)

Me'n recordaré de la llissó que m'has donat avuy...

NARCIS (*ab cert desgaire*)

Això es lo que convé: que te'n recordis.

JOANET

Però potser també te'n recordaràs tu...

NARCIS (*engallantse*)

¿Que es una amenassa això?

JOANET (*ab naturalitat*)

Rès d'amenasses.

NARCIS (*una mica sulfurat*)

¡Es que si ho fos!...

JOANET (*ab tò alegre*)

Vaja, adeu... estudiant.

NARCIS

Adeu... bacallaner. (*Joanet se'n va*).

ESCENA VIII

DON VICENS y NARCIS

(*Don Vicens segueix llegint el diari. Narcís ronceja uns moments pel voltant de don Vicens fins que al últim diu:*)

NARCIS

Papà.

VICENS

(deixant la lectura)

¿Què vols?

NARCIS

Avuy es diumenge...

VICENS

(ab aire de burla)

¿Què'm contes? ¡May ho hauria dit!

NARCIS (*confós*)

A la tarda, ¿sabs?... Els meus companys... Ahir al passeig tractàvem... En fi, vaja... ¿m'entens?... Avuy es diumenge, papà...

VICENS

(posant mà a l'hermilla)

Y ¿quant?... ¿quant?...

NARCIS

Veuràs... ¿què't diré jo?... Me sembla que ab deü pessetes faré'l fet...

VICENS (*donàntleshi*)

Té.

NARCIS

Gracies, papà... (*Va per anarsen pel fons, però's repensa.*) ¿A quina hora's dina avuy?

VICENS

Les dònes han de dirho, noy. El diumenge elles manen.

NARCIS

Aixís, fins que la música hagi plegat del passeig, no cal pensarhi... Adeu, papà... (*Va al rebedor, hont se posa abrich y barret.*)

VICENS (*sense aixecarse*)

Y ara, a missa ¿eh? No vagis a fer caramboles.

NARCIS

No, papà... (*Obra la porta del pis y diu parlant ab algú que se suposa que puja l'escala:*) Sí, senyor, sí... Entri... El trobarà al menjador... (*Reculant unes passes, diu a don Vicens:*) Hi ha en Pujol, el tinent d'alcalde... (*Se'n va tot dient als de fóra:*) Passi, passi. (*Don Vicens s'aixeca y va cap al fons.*)

ESCENA IX

DON VICENS, SENYOR PUJOL y SALGADO

VICENS

Entri, entri, Pujol... Ah, també hi ha en Salgado... Endavant, endavant... (*Entra'l senyor Pujol, seguit den Salgado, abdós descoberts.*)

PUJOL

Deu lo quart, don Vicens...

SALGADO

Con el permiso de usía...

VICENS

Y donchs, Pujol, ¿què tal? Fassin el favor de seure... Aquí, al entorn del braser... (*S'asseuen, primer el senyor Pujol y després en Salgado.*)

SALGADO

Con el permiso de usía...

VICENS

Vaja, no'm digui usía, que aquí no es a cala ciutat... Vostè, y prou. (*En veu baixa y rient:*) Y si'm vol dir tu, com quan me feya tanta por...

SALGADO

De ningún modo, señor alcalde... Salgado es viejo, pero aun sabe distinguir, con el permiso de usía.

VICENS

Y donchs, ¿quín vent els porta?

PUJOL

Oh, no vením pas junts... Ens hem trobat a la escala... Jo voldría tractar ab vostè d'una qüestió un xich delicada. (*Mira a n'en Salgado intencionadament, com indicant que sobra.*)

SALGADO (*aixecantse*)

Pues, con su permiso, Salgado les dejará solos.

VICENS (*a Salgado*)

¿No venía pas per alguna cosa urgent?

SALGADO (*quadrat*)

Pensaba darle cuenta a usía de algo que ha sucedido hace poco en el mercado.

VICENS

Ah, sí... Ja ho sé pel meu nebot.

SALGADO

¿Podría decirme usía qué hago con los detenidos?

VICENS

Déixils anar y cítils pera demà a l'alcaldía.

SALGADO (*sempre quadrat*)

¿Hora?

VICENS

Dos quarts d'una: quan hagin plegat de la plassa... ¡Pobra gent!

SALGADO

Se hará como manda usía... ¿Desea usía algo más?

VICENS (*ab amorositat*)

No, ja pot retirar-se, amich Salgado... (*L'acompanya a la porta mitg abrassantlo.*) ¡El simpàtich Salgado!... ¡El bó den Salgado!

SALGADO

(*confós dels compliments*)

Queden usías con Dios... A la orden de usías...

ESCENA X

DON VICENS y SENYOR PUJOL

VICENS

Donchs ¿quín vent el porta, senyor Pujol?

PUJOL

El de tramontana, que avuy sembla arre-bassarho tot.

VICENS

Ja bufa de valent, ja. Aquest dematí ab la familia ens miràvem desde aquí les pobres dones de la plassa y ens fèyem creus de que ho podessin aguantar.

PUJOL

Es lo que jo dich: sembla estrany que no's morin totes. Y per això he vingut.

VICENS

No l'entenç.

PUJOL

Aviat m'entendrà... Vostè sab que'ls regi-

dors del partit tenim el plan de fer una plassa coberta a fi de treure'l mercat del passeig.

VICENS

Sí, però també sé que cada vegada que s'ha tractat de la qüestió, ens hem topat ab un inconvenient: el de no disposar de cabals per realisar la empresa... El Municipi es pobre, amich Pujol...

PUJOL

Això es molt cert, però també ho es que'l fer servir de mercat l'únich passeig que tenim, no diu gaire en favor de la ciutat...

VICENS

Donchs ¿còm ho vol fer, amich Pujol?

PUJOL

Veurà, poch a poch se va lluny. El cas es posar fil a l'agulla... Y jo crech, es a dir, nosaltres, els regidors del partit, creyem que, si be per ara no es possible pensar ab una plassa coberta, ho es cambiar el mercat de lloch.

VICENS

Y ¿ahont el posaríem?

PUJOL

Molt senzill: allà mateix hont el posem per les fires de Sant Tomàs.

VICENS

¿A la plassa del Nort?

PUJOL

(ab aire de suficiencia)

¡Si, senyor! ¡Allà mateix!

VICENS

¡Miri que es molt lluny de conveniencias aquella plassa!

PUJOL

Home, segons per qui. Jo a la dòna de casa

may la veig tant contenta com durant els cinch dies de fires, perque té la plassa aprop.

VICENS

Si, està clar, pera'ls vehins d'aquelts volts, no deixaria de ser una ventatja.

PUJOL

Ja veig que's creu que lo que'm fa parlar es la propia conveniencia. Y això si que no s'ho ha de pensar, don Vicens. Pot ben creure que jo no'n tocaria cap benefici del cambi de plassa.

VICENS

¡Per l'amor de Deu, senyor Pujoll!... Vès si jo haig de creure que vostè... ¡Y ara!

PUJOL (*confidencialment*)

Justament, si de conveniencias anéssim a parlar, vostè mateix n'hauria de ser partidari del cambi de plassa.

VICENS

(*com si no l'entengués*)

¿Còm?

PUJOL (*ab suficiencia*)

¡Si senyor! Tal com ho senti

VICENS

Ara si que no l'entenç cap mica.

PUJOL

Aquesta casa es seva ¿oy?

VICENS

Si.

PUJOL

Vostè hi viu be a n'aquesta casa ¿veritat?

VICENS

Com el peix a l'aigua.

PUJOL

Y ¿li agradaria haver d'anar a lloguer,

tenint casa propia, en un puot tan cèntrich com aquet?

VICENS

¡Home, es natural que no!

PUJOL

Donchs, si's cambía'l mercat de lloch, no se n'haurà de moure.

VICENS

Y si no's cambía tampoch.

PUJOL

S'equivoca de mitg a mitg... ¡Si senyor!... ¡De mitg a mitg!

VICENS

No sé per què.

PUJOL

Jo sí. Y per això parlo.

VICENS

Si la casa es meva, no crech que ningú m'obligui a deixarla.

PUJOL (*rient*)

¿Quí sab?

VICENS (*també rient*)

Aviat me farà riure...

PUJOL

¿Y si jo li digués que ja hi ha qui li busca pis?

VICENS

Y ¿quí es aquesta persona que's fica en les coses de casa?

PUSOL

(*Després de mirar per tot, com si temés ser escollat*). La seva senyora...

VICENS (*ab estranyesa*)

¡Y ara! ¿La meva dòna busca pis?... (*després de rumiar un moment y esclafir una rialla*).

¡Ah! ¡ja hi caich! Com que hem de casar la noya, potser se n'han anat a mirar algún.

PUJOL (*ab molta seguretat*)

No senyor, no. La seva senyora busca pis per vostès., Ho sé de bona tinta... Però no'm traeixi ¿eh? perquè la persona que m'ho ha dit, m'ha recomanat el secret: sobretot per lo que toca a vostè.

VICENS (*intrigat*)

Home, es curiosos...

PUJOL

Desenganyis, don Vicens... No hi está bé la seva senyora a n'aquesta casa. .

VICENS

¿Per què no hi ha d'estar?...

PUJOL

(*fentlo anar cap al balcó y senyalant a fora*)

Per allò. El tenir davant per davant la bacallaneria de la germana de vostè, no li ve gens de gust.

VICENS

D'ensà que vaig comprar aquesta casa que hi viu... ¡Y fa deu anys!

PUJOL

Es que ab aquets deu anys vostè ha caminat molt... Ara es alcalde y té promesa la filla ab un dels joves més lluits de la ciutat...

VICENS

Bé, bé, bé... Això son coses sense importancia. La meva familia viurà allà hont jo vulgui.

PUJOL

Naturalment que si. Però si un dia d'aquets li compareix la seva senyora dientli que ha compromès un pis a les cases noves de fora portal...

VICENS

Tindré'l disgust de donarli a n'ella el de no complàurela.

PUJOL

Y se li ficarà a casa la guerra civil per una cosa que no val la pena. (*Petita pausa.*) En cambi, si vostè, com alcalde, s'avé a impulsar la idea dels regidors del partit, farà un servey a la ciutat y s'evitarà disgustos, perque, fòra la plassa d'aquí, el passeig serà passeig y la bacallanería haurá de seguir la plassa... Y la seva senyora y els seus fills no sentiràn la necessitat del cambi de pis... Y el Municipi haurá donat el primer pas a la realisació de la plassa oberta.

VICENS

Escolti, escolti, senyor Pujol... Ja està bé lo que'm diu, però se m'acut un dubte: a la plassa del Nort hi ha tota una bandada sense edificar. Y es justament la que dona al Nort. Y'm sembla que'ls dies que la tramontana bufi com avuy, no hi haurà ningú que ho aguanti.

PUJOL

(*ab fingida naturalitat*)

Y vol dir, don Vicens, que aixís que la plassa fos instalada definitivament a la plassa del Nort, trigaria molt a edificarse aquella bandada?

VICENS

¿Que ha parlat ab algú dels propietaris?

PUJOL (*confós*)

Home, no... No'n conech cap, però...

VICENS

Bé, bé, bé... Ja'n parlarem...

PUJOL

Es que ho hem de resoldre aviat... Perque, ja veurà quin es el nostre pensament: ara s'acosten les fires de Sant Tomàs. Com cada

any, el mercat s'instalarà provisionalment a la plassa del Nort pera deixar lloch als firaires que's posen al passeig. Donchs, bé, passats els cinch dies de fires, ab l'escusa de comensar al passeig les obres que ja fa temps tenim projectades, deixem el mercat a la plassa del Nort. Y al cap d'algunes setmanes fem ferm l'acort de deixar-lo allí, tot esperant l'hora de fer el mercat cobert ab que somien tots.

VICENS

Ja es ben calculat tot això, però'm sembla que'ns ha de portar molts disgustos. Cal pensarho una mica.

PUJOL

(disposantse a anarsen y ab certa energia)

De totes maneres, la voluntat del partit es que's fassi el cambi de plassa...

VICENS

Y ¿vol dir que'ls de la oposició?...

PUJOL

Els tenim sondejats y estaràn quiets... mentres a les obres del passeig donguem ocupació als seus recomanats, que son gent que ho necessita... Y veliaquí com encara farem una obra benèfica, matant la fam durant l'hivern a una pila de boques.

VICENS

Ja es bonich el plan...

PUJOL

Donchs, ja veure si'l realisem! *(se dirigeix cap a la porta).*

VICENS *(acompanyantlo)*

Caldrà pensarhi...

PUJOL *(aturantse)*

¿Què'ls dich als altres?

VICENS

Díguils que aquesta tarde, a cala Ciutat, ho acabarem de resoldre...

PUJOL

Donchs, fins a la tarde.

VICENS

Fins a la tarde (*Senyor Pujol se'n va. Quasi al mateix temps, surt donya Assumpta, mudada a punt de sortir. Desde ara fins al final del acte, se sent tocar a missa*).

ESCENA XI

DON VICENS y DONYA ASSUMPTA

ASSUMPTA

¿Què't volia en Pujol?

VICENS

Res: coses del Municipi.

ASSUMPTA

No te'n fihis d'aquest home... Diu que es d'aquells que fan negocis estranys... Crech que deixa diners a ral per duro...

VICENS

Calumnies de la gent, que encara no veuen que un home ha fet fortuna, ja li posen el dit al uil. (*Pausa*) Escolta, Assumpta... ¿Diu que has anat a mirarte algún pis de les cases noves de fora portal?

ASSUMPTA (*confosa*)

¿Jo?... ¡Y aral...

VICENS (*suplicant*)

¡Digues la veritat, Assumpta!

ASSUMPTA

¿Qui t'ho ha dit això?

VICENS (*convensut*)

Es veritat ¿eh?

ASSUMPTA (*ab un esfors*)

¡Donchs si, es veritat!...

VICENS

Devía ser per quan se casi la noya ¿eh?... Però ¿per què havíes de ferho d'amagat de mí?... Ara ja hi ha qui's pensa que vols el pis per nosaltres... ab el sol intent de fugir del davant de cala meva germana...

ASSUMPTA

Veuràs... nó que no ho era per la noya. Realment, el volía per nosaltres... Ens havíem convingut ab la noya y el noy per donarte una sorpresa. Comptàvem que tu, volentho tots, no t'hi oposaries...

VICENS (*ab emoció*)

Me sab molt greu que li tinguèu tanta tirria a la meva germana...

ASSUMPTA

No es tirria, ho pots ben creure. Sino que la nostra posició...

VICENS

Be, no'n parlem més...

ASSUMPTA (*suplicant*)

¡Anemsen d'aquet pis!... Els diners que'ns ne fem d'un altre ja'ns els donarà de sobres el lloguer d'aquet.

VICENS

Però jo l'estimo aquet...

ASSUMPTA

També estimaries l'altre al poch temps de serhi.

VICENS

(*després d'una pausa*)

Digues, Assumpta, ¿es només per això de

la meva germana que vols anar-te'n d'aquí?

ASSUMPTA

Ja que ho vols, t'ho diré. ¡Si! Me fa viure neguitosa això de no poder sortir al balcó sense veure la bacallaneria... Ademès, la noya, després de lo que ha passat aquet dematí ab el seu promès, no viuria may més tranquila aquí. (*Surt Amanda, mudada*).

ESCENA XII

Dits més AMANDA

AMANDA

Ay si, papà, anemsen d'aquesta casa; fugimne del mercat... (*pausa*).

VICENS

Escoltèu.. Escoltèu... ¿Y si en lloch de fugir nosaltres del mercat, fos el mercat qui fugís de nosaltres?... Justament ab els companys del Municipi tenim la idea de convertir en mercat permanent la plassa del Nort.

ASSUMPTA

Si ho fessiu la teva germana deuría anar-sen, també ¿oy?

VICENS

Sembla natural.

AMANDA

(*fent ball manetes*)

¡Filla que contenta estaria!

VICENS

¿Veyèu? es això lo que'm fa mal: aquesta tirria que teniu tots per la meva germana... (*se senten els tochs de rematada de la missa*). ¡Anem, anem a missa!

ASSUMPTA

Ay, si, anem... Y que la oiré ab tota la de-

voció per demanar a Deu que surti bé això que m'has dit.

AMANDA (*decidida*)

¡Jo també!

VICENS (*suplicant*)

¡No hi barregèu a Deu en aquestes coses de la vanitat! (*se dirigeixen cap a la porta del fons. Els tochs de rematada segueixen sonant*).

¡Apa, passèm, passèm! (*ls empeny cap a fora*).

ASSUMPTA (*a don Vicens*)

Ja cal que t'ho prenguis de punt ¿eh?

AMANDA

(*quasi al mateix temps*)

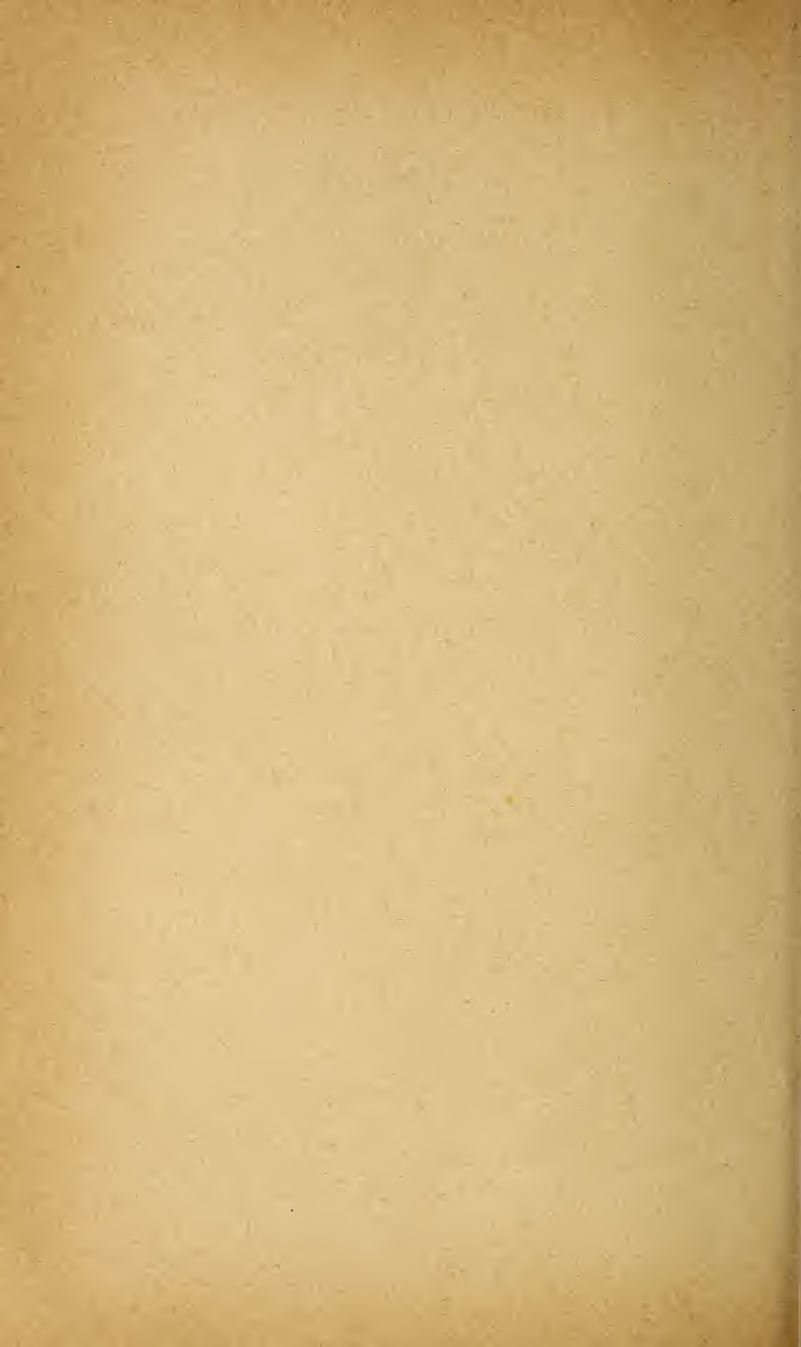
Sí, paçà, maco... Ja cal que ho fassis.

VICENS

(*també quasi a l'hora*)

Anem, anem... ¡Y que Deu ens ilumini a tots! (*se'n van depressa tot conversant*).

TELÓ



ACTE SEGON

La mateixa decoració. Es cap al tart. Al aixecarse el teló, la escena està en una penombra discreta. D. Vicens està sol, mitg agegut al sofà, en actitud rumiosa y trista. Hi ha uns moments de quietut, després dels quals entra la María pera encendre'l llum.

ESCENA I

MARIA y DON VICENS

MARIA

(després d'encendre'l llum y acostantse a D. Vicens.) ¿Què té, don Vicens?... Sembla que està trist...

VICENS

(com qui's desperta)

¿Que ja han tornat les senyores?

MARIA

No encara.

VICENS *(asseyantse)*

Donchs... no'm diguis don Vicens, Marionna... Diguem Vicentet .. Vicentet y prou, com quan era petit y m'acompanyaves a estudi y'm contaves rondalles per ferme adormir...

MARIA

Es que no m'agrada gaire de dirtho.

VICENS

¿Per què, Marionna?

MARIA

Perque després m'hi acostumo y se m'es-

capa al davant de la gent, y la senyora y la senyoreta'm renyen...

VICENS

¡Déixales renyar! El cas es que quan estem sols, m'hi trobo bé sentint que m'anomenes com quan era criatura. ¡Díguem, díguem Vicentet!

MARIA (*ab molta tendresa*)

Donchs bé, ja que ho vols, siga... ¿Què tens, Vicentet?

VICENS

Estich amoinat... Aquesta qüestió de la plassa'm té neguitós... ¡Pensar que m'ha fet renyir ab la meva germana!

MARIA

No, si de tu no'n té rès que dir la teva germana. És a n'elles a qui dona tota la culpa, perque ja ho comprèn que bona part de la culpa la tenen elles.

VICENS

¿Que n'hi has dit alguna cosa tu?

MARIA (*confosa*)

Veuràs... nó.

VICENS

Sí... ¿oy?

MARIA

Només li he dit que elles varen acabar de decidirte... Emprò ella ja s'ho pensava... Y no n'està gens ressentida de tu... Y diu que per tu faria qualsevol cosa, emprò a n'elles no les pot veure... L'ha perjudicada molt el cambi de plassa... No ven la meitat de lo que venia. Y avuy parlava de desferse de l'establiment y tot y anarsen a viure a Barcelona ab en Joanet perque diu que aixís en Joanet ho tindria millor per estudiar.

VICENS

¿Estudiar què?

MARIA

Té rahò que no t'ho havía dit... Donchs sí, ara estudiá en Joanet... Diu que vol seguir la mateixa carrera del teu fill, per avergonyir-lo y venjarse de no sé què...

VICENS

Y l'avergonyirà, Mariona, l'avergonyirà... Tingues compte qui t'ho diu... Té molt talent en Joanet. Jo, quan va estar llest del batxillerat y la meva germana'l va voler posar tant si com nó al negoci, vaig tenirne un disgust. Prou que deus recordarten de lo que vaig bregar per convéncherla. Però ella va ser tossuda y nó'n vaig treure res.

MARIA

Donchs ara està decidida Y aixís que trobi comprador per l'establiment, marxarà a Barcelona. Ja està en tractes ab un y podria ser que avuy mateix...

VICENS

Y ¿què hi faràn a Barcelona?

MARIA

Home, la teva germana té quartets. Y entre els que té y els que treurà de la botiga....
(Pausa.)

VICENS

Escolta, Mariona... Quan la vegis, dígal-li si vol alguna carta de recomanació... Jo hi tinch bones coneixenses allí... y a n'en Joanet podria convenir-li alguna recomanació meva...
(Pausa. En veu baixa:) Y li diràs una altra cosa també.

MARIA

¿Quína, Vicentet?

VICENS (*ab emoció*)

Li diràs que jo la vuy veure abans no se'n vagi... que jo no ho vuy que se'n vagi renyida ab mi... que jo la estimo molt, molt... ¡com sempre!... ¿Li diràs, eh?...

MARIA

Li repetiré, Vicentet, perque, com a dirli, ja li he dit abans de que tu me'n resessis una paraula...

VICENS

¡Pobra Mariona! ¡Ets una santa!

MARIA

¡Com si'm vingués d'avuy l'endevinar-te'ls pensaments!... Tinch setanta quatre anys y quan ne tenia setze y tu quatre, ja te'ls endevinava... ¡Vès si m'ha vagat de anarmhi practicant!...

VICENS

(*donantli un copet a la galta*)

¡La meva Mariona!... (*Pausa*)

MARIA

Escolta, Vicentet... ¿Còm està aquesta qüestió de la plassa?

VICENS

Mira... de la mateixa manera.

MARIA

¿No li tindrem may més aquí sota?

VICENS

May més...

MARIA

Y ¿no podrías fer alguna cosa, tu, per tornarla aquí?

VICENS

Ara es impossible. No tinch més remey que aguantar.

MARIA

Donchs, jo de tu, me sortiria d'arcalde...
No voldria que la gent malparlés de la manera
que malparla.

VICENS

Y ¿què diu la gent?

MARIA

Diu .. que tant rès de bó ets tu, com en
Pujol y com els altres.

VICENS

En Pujol es un bon home.

MARIA (*ab afecte*)

A tothom tens per bon home, tu... Y això
fa que t'enganyin com a un infant...

VICENS

(*una mica seriós*)

¡María! No't permeto...

MARIA (*ab tristor*)

Dispensi, don Vicens... Ja callo (*va pera
retirarse. Don Vicens la reté pel bras*).

VICENS

No, María... No te'n vagis .. Vuy que
m'expliquis tot lo que diu la gent...

MARIA (*calmada*)

¡Massa t'enfadaries!

VICENS

¡Te prometo que no!

MARIA (*ab un esfors*)

Donchs bé... Anit s'ha mort l'Antonia,
aquella hortelana que's posava aquí davant.

VICENS

¿Què té que veure l'Antonia ab lo que par-
lem?

MARIA (*ab aire compungit*)

Y ¿sabs de què ha mort l'Antonia? (D. Vi-

cens s'arronsa d'espatlles) D'una pulmonía... Y ¿sabs què diu la gent?... (truquen a la porta del pis. Maria fa actitut d'anar a obrir).

VICENS (*ab ansietat*)

Digues, acaba...

MARIA

(*penedida de lo que ha insinuat*)

Rès... Ja t'ho diré una altre estona... (*torren a trucar*) Deuen ser elles... (*va a obrir. Don Vicens se deixa caure ab aire rumiós en una cadira, Entren molt agitades D.^a Assumpta y Amanda*).

ESCENA II

Dits, més AMANDA y DONYA ASSUMPTA

AMANDA (*asseyantse*)

¡Cobart! ¡Cobart! ¡Cobart! (*segueix repetint la paraula en veu baixa durant la escena, fins que intervé en el diàlech*).

ASSUMPTA

¡Quin escàndol, Deu meu, quin escàndoll... Y ¡quina por!... ¡Es horrible, horrible!

VICENS

¿Què teniu? ¿Què us ha passat?

MARIA

(*anant de donya Assumpta a Amanda*)

¿Què hi ha senyora?... Què té senyoreta?... ¡Ay bon Deu Senyor!... Sempre han de passar coses!

VICENS

Però ¡expliquevos d'una vegada!

ASSUMPTA

(*ab una esgarrifansa, mirant cap al rebedor*)
Potser ens han seguit. (*A Maria*) ¿Ja es ben

tancada la porta?... ¡Ay! tinch una por... Posi, posi les baldes... (*Maria obeeix*).

VICENS (*ansiós*)

¿T'explicaràs d'una vegada?

ASSUMPTA (*sempre agitada*)

Ens han insultat... Ens han perseguit... (*moll neguitosa, va treyentse guants, abrich y barret. Maria va prenentli lo que's treu*).

VICENS

¿Còm, vos han insultat? ¿Qui us ha perseguit?... Sèu, dòna, sèu y càlmat... (*la obliga a asseures*).

AMANDA (*alt*)

¡Cobart!... ¡Cobart!... ¡Cobart!...

(*Maria desapareix uns instants enduentse guants, barret y abrich de donya Assumpta y tornant quan s indica ab una beguda que ofereix a la senyora*).

VICENS (*a donya Assumpta*)

Vaja, esplicat.

ASSUMPTA

(*parlant nerviosa*)

Hem sortit ab l'Enrich y hem tirat pel camí del cementiri .. ¡Ni may que ho haguéssim fet!.. Y, quan hem estat al cap d'allà de les cases, hem vist venir cap a nosaltres una colla de gent que tornava d'un enterro... Tot era gentussa... d'aqueixa de la plassa... (*tancant els ulls y aixecantse*) ¡Horrible!... ¡Horrible!..

MARIA

(*Que ha tornat fa un moment, diu com parlant sola*) ¡L'enterro de l'Antonia! (*a donya Assumpta que està com si no sabés dir cap més paraula*) Tingui, senyora... Prengui això, que li farà bé... (*donya Assumpta refusa ab un gest. Maria va a oferir la beguda a l'Amanda*) Prènguiho vostè, senyoreta... (*Amanda beu*)

ASSUMPTA (*sempre agitada*)

El nostre primer intent, era trencar de camí... Però no hi hem estat a temps... y ens hem trobat ab aquella gèntussa a sobre... Quan s'han adonat de nosaltres... un d'ells ha cridat: «¡Aquets, aquets ne tenen la culpa!...» Y un de jove, plorant y cloent els punys ab rabia com si se'ns volgués menjar, ha vingut cap a nosaltres tot dient a l'Enrich: «Tu, tu y aquestes m'heu mort la mare...» Y se'ns anava a llensar al damunt, però un atach de nervis l'en ha privat. Y sort que'ls altres s'han torbat per recullirlo y entrarlo a una casa, sino ens maten... Aleshores, aprofitant la confusió, ens girem y fugim en direcció de la ciutat.

AMANDA

(*prenent la paraula a donya Assumpta*)

Y jo crido a l'Enrich. Y l'Enrich ¡el cobart! no hi era... Havía fugit, ens havia deixat abandonades, no se'l veyia en part del mon... ¡Cobart! ¡cobart! ¡cobart!

ASSUMPTA

Y al cap d'un moment que fugíem totes soles, sentim corredisses al nostre darrera... Y abans d'arribar a la caseta dels consums, una veu ha cridat: «¡Matemles!» Y una pedra m'ha tocat de la esquena que quasi m'ha deixat sense sentits...

AMANDA (*ab molta vivor*)

Y han volat més pedres... Y una m'ha passat frech a frech del cap... Però aleshores he sentit una altra veu que aturava als nostres perseguidors: «¡Què es això? cridava ¿no us ne deü vergonya de perseguir a dues dones indefenses?»... Era en Joanet, el nostre cosí, que aturava a la colla ell tot sol... ¡S'ha portat molt bé en Joanet!... Més que'l cobart de l'Enrich...

ASSUMPTA

Després, jo no sé què ha passat... He perdut el món de vista... Y al tornar en mí, m'he trobat a la barraca dels consums y voltada de guardes que ajudaven al teu nebot a retornar-me... (*s'asseu abatuda*).

AMANDA

Sort n'hem tingut den Joanet... Ningú ho hauria fet lo que ell ha fet, estant renyits com estem ab la tía .. Perque no'ns ha deixat sortir fins que ha anat ell mateix a assegurar-se de que no corriem cap perill. Y després, encara ha anat avisar a n'en Salgado perque'ns fes seguir de lluny... Y aixís hem tornat a casa totes esporuguides.

ASSUMPTA

Però abans de serhi, encara hem tingut un altre disgust... Ens hem topat ab un roillo de dones en el que hi havia la teva germana. Y la teva germana, encarantse ab mí, m'ha dit: «¡Ja deus estar contenta ara que per la teva culpa s'ha mort l'Antonia!»... Y totes aquelles dònnes ens han esvalotat. Y sort que desseguida hi ha intervingut en Salgado... ¡Ja't dich jo que tens una excelent germana!... (*Pausa. Tots resten com aclaparats*).

VICENS

¡Quins conflictes!... ¡N'hi ha per perdre'l seny!

MARIA

¡Ay bon Deu!... ¡Tota jo tremolo!

ASSUMPTA

Y ¿què penses fer ara?

VICENS

¿Què sé jo?... Mira, per primera providencia, instar als regidors del partit per tornar la plassa al passeig.

ASSUMPTA

¡Això, may! May ¿ho sents? Fora declarar-se culpable.

VICENS (*molt adolorit*)

¡Si potser ho som!... ¡Si potser es veritat que a l'Antonia l'ha morta'l tramontanal que passa per aquella bandada de plassa del Nort sense edificar!.. ¡Si es una crudeltat deixar el mercat a la plassa del Nort!... (*truquen a la porta del pis*).

ASSUMPTA (*espantada*)

¡Ay, potser son aquí! (*a Maria, que va cap al rebedor*). ¡Miri per la reixeta!...

MARIA

(*després d'un instant, tot obrint la porta*)

¡Si es el senyoret!

ESCENA III

Dits, més NARCIS

NARCIS

(*parlant atropelladament*)

Vinch tot agitat... La ciutat bull... ¿Què us ha succeït? (*Amanda y donya Assumpta se li abrassen ploroses*).

ASSUMPTA

¡Una cosa horrible, fill meu, horrible!

AMANDA

Y l'Enrich es un cobart... Ens ha deixat... No'l vuy veure may més... may més...

VICENS

Be, vaja, calmeuvos... Ja'n parlarem una altra estona d'això... El cas es que ara ja som tots a casa y estem segurs.

NARCIS (*a María*)

¿Ja ha tancat bé la porta? ¿Ja ha posat les baldes?

MARIA

Sí, senyoret... ¡Ay, bon Deu! ¡Quínes coses de passar!

NARCIS (*a don Vicens*)

Jo tancaria'ls balcons y apagaría 'ls llums.

VICENS

Però ¿a què ve aquesta por?

NARCIS

Una manifestació d'hortelans recorre'ls carrers... Y estàn molt furiosos... Ara anaven cap a cala ciutat.

VICENS

¡Me n'hi vaig! (*Donya Assumpta y Amanda s'hi abressen pera detenirlo.*)

ASSUMPTA

¡No! ¡No't moguis, que't matarien!

AMANDA

No, papà meu... ¡No ho vuy que te'n vagis... (*Plora*)

VICENS

¡Deixeume!... La meva obligació es escoltar lo que volen... El meu lloch es a cala ciutat.

ASSUMPTA Y AMANDA

(*a l'hora*)

¡No, no, no!

MARIA

(*parant atenció*)

¿Callin?... Sento que pugen la escala molt depressa... (*Va cap al rebedor. Tots estàn en actitud espectant.*)

NARCIS

¡No obrí!

VICENS

Miri qui es.

MARIA (*desde'l rebedor*)

El seu nevot.

ASSUMPTA

Jo no'l vuy veure. (*Se'n va per la esquerra.*)

NARCIS

Jo tampoch. (*Segueix a donya Assumpta.*)VICENS (*a Maria*)

Que passi.

(*Entra en Joanet, vestit d'americana. Deixa'l barret al penjarrobes del rebedor.*)

ESCENA IV

DON VICENS, AMANDA, JOANET y MARIA

JOANET

(*a Maria, tot entrant*)No tanqui, que ve en Salgado (*Als altres, ab molt interés:*) ¿Estàn tots bé?

VICENS

Sí, gracies a Deu.

AMANDA

(*estrenyentli la mà*)

T'estich molt agraïda, Joanet...

JOANET

No hi ha de què, Amanda... He complert la meva obligació. (*Després de donar una mirada al seu volt.*) ¿Ja es a casa en Narcís? (*Li fan que sí.*) ¿Y la tia? ¿Està bé la tia?

VICENS

Sí... Ara ha entrat a la seva habitació...

JOANET

¡Quín espant se'n ha endut, la pobral...
¿Que no hi podré parlar un moment?

VICENS (*evasivament*)

Per ara, deixa que reposi.

JOANET

Sí, deixemla per ara. (*A Amanda.*) ¿Per què no vas a ferli companyia tu?

AMANDA

Perque... perque vuy saber lo que passa. Y tu'ns ho diràs.

JOANET

Si no passa rès.

AMANDA

No vindries pas tan agitat. (*Entra en Salgado. Maria tanca la porta.*)

VICENS (*a Maria*)

Mariona: ves a veure si la senyora necessita rès... (*Maria se'n va.*)

ESCENA V

DON VICENS, JOANET, AMANDA y SALGADO

SALGADO

(*avensant y respirant ab fadiga*)

Con el permiso de usia...

VICENS

Segui, segui, Salgado... Y digui: ¿què hi hà?

SALGADO

Nada, señor alcalde... Ya están tomadas todas las medidas... El señor gobernador ha mandado dos parejas para que guarden la escalera. Y yo también he puesto dos guardias de los míos.

JOANET

¿Vol venir a casa, oncle?... ¡Vinguin tots!... La mare mateixa m'ha dit que'ls ho digués.

(A Amanda.) Dispenseu-la de lo que us ha dit no fa gaire. Ja n'està ben penedida... L'he deixada plorant; ¡ja veus, pobra mare!

VICENS

Però ja què venen tantes precaucions y tanta por?... ¿Què'ns han de fer?

JOANET

Estàn molt excitats els hortelans. Y la precaució may hi es de massa... ¡Vinguin!... Serà la darrera vegada que estaràn a casa.

VICENS

¿Què vols dir?

JOANET

Que demà la mare y jo marxem cap a Barcelona. Ens hem venut la botiga... Ja li explicaré tot... Ara procurem per lo que interessa...

AMANDA

Anemhi, papà...

VICENS

Podèu anarhi vosaltres. Jo no' m dech moure.

SALGADO

(*ficantse a la conversa*)

Con el permiso de usía, yo creo que no hay que temer nada, pero si las señoras quieren ir... Tal vez la manifestación se disolverá en el Ayuntamiento... Yo, con su permiso, iré abajo, a ver lo que ocurre.

VICENS

Vagi, vagi, Salgado. (*Salgado se'n va y Amanda tanca la porta.*)

ESCENA VI

Dits, fòra SALGADO

AMANDA (*esporuguida*)

¿Què farem, papà?

VICENS

Tu y la teva mare, aneusen ab en Joanet.

AMANDA

¿Sense tu y en Narcís?

VICENS

En Narcís, que fassi lo que vulgui. Jo no'm puch moure.

AMANDA

Aixís, jo tampoch.

VICENS

Donchs, apa, cap a la banda del darrera, ab la teva mare. Estarèu millor allí.

JOANET

La poguéssim convèncer de venir a casa, a la tíá...

VICENS (*empenyentla*)

Apa, ves, ves...

AMANDA (*resistentse*)

No, no... que tu vols sortir.

VICENS

Ves, dòna, ves...

AMANDA

Papà... ¡déixam estar ab tu!...

VICENS

¡No pot ser, dòna!

AMANDA (*a Joanet*)

No'l deixis marxar.

JOANET

Vesten tranquila.

AMANDA

Confío en tú...

(Don Vicens acaba de fer-la marxar. Quan ella es fora, don Vicens tanca ab clau la porta per hont se'n ha anat).

ESCENA VII

DON VICENS y JOANET

VICENS

(anant a agafar el barret)

¡Gracies a Deu!...

JOANET

¿Què vol fer, oncle?

VICENS

Sortir al pas de la manifestació, parlar ab els que l'han organísada, dirlos que...

JOANET

No, oncle, no se'n vagi.

VICENS

Es precis... Aqueixa gent potser té rahò y lo primer que cal, es calmar els ànims.

JOANET

Donchs, jo vinch ab vostè.

VICENS

Tu no't moguis. Les dònes te podrien haver de menester... Y sempre es bo que a casa hi hagi un home.

JOANET

Ja hi ha en Narcís. *(Don Vicens fa un gest de despreci)* ¡No se'n vagi!

VICENS

¡Adeu! (*obra la porta del pis y's topa ab en Salgado*).

ESCENA VIII

Dits, més SALGADO

SALGADO (*esperat*)

Ya les tenemos acá... En la calle Nueva han apedreado al primer teniente de alcalde... (*Se sent remor de multitud que s'acosta*).

VICENS

¿En Pujol?... ¿Y què li han fet?

SALGADO

Nada... Ha tenido tiempo de escapar...

VICENS

¡Pobre Pujoll!

JOANET

No'l planyi gaire, oncle... En Pujol es un brètol. (*la remor creix*).

VICENS

¡Ho diuen!

JOANET

Y ho es... Ja li explicaré una altra estona... Ara vagi cap a la banda del darrera... ¿Sent? La manifestació s'acosta... Vagi, vagi... Jo baixaré al passeig y parlaré als manifestants... De mi no'n tindrán desconfiansa, perque soch dels seus...

VICENS (*a Salgado*)

Salgado: torni a baix y, si vol pujar una comissió de quatre o cinch, que pugi.

JOANET

¿Vol dir, oncle?

VICENS

Vagi, Salgado. (*Salgado se'n va, deixant la porta només ajustada.*)

ESCENA IX

DON VICENS y JOANET

(*al carrer se sent fort escàndol*)

VARIAS VEUS DEL CARRER

¡Abaix el Municipi!... ¡Fora l'alcalde!...
¡Mori en Pujoll!

JOANET

Vaig a parlarlos... Jo'ls calmaré.

VICENS

Espera... Espera... Criden ¡fora l'alcalde!...

JOANET

Si... Y ¡mori en Pujoll!...

VICENS

¡Quína tirria li tenen, pobre Pujoll!

JOANET

La que's mereix, oncle...

(*A fora segueixen els crits. De sobte, cau fet a trossos un vidre d'un dels balcons y entra a la escena una pedra. Don Vicens y Joanet se aparten cap a un recó.*)

VEUS DEL CARRER

¡No! ¡No! ¡Pedres no!

ALTRES VEUS

¡Fora l'alcalde!... ¡Abaix el municipi!...

(*Se sent remor de brega, com si la policia disolgués la manifestació; després un xiuxiueig reclamant silenci, acabat regna silenci absolut. Don Vicens y Joanet segueixen quiets, en actitud d escoltar, fins que diuen.*)

JOANET (*en veu baixa*)

Crech que ja s'han calmat...

VICENS

Sembla que si... (*entra en Salgado*).

ESCENA X

Dits, més SALGADO y quan s'indiqui, el ROS, el VALENT y el CALÉ.

SALGADO

Con el permiso de usía, sube una comisión.

VICENS

¡Que entri!
(*Salgado parla ab algú que s'espera*).

JOANET

(*com si anés a retirar-se*)

Ja estaré a la mira.

VICENS

No cal que't moguis.

JOANET

Aixís, no'm moch.

(*Entren el Ros, el Valent y el Calé. Tots van descoberts, fora'l Valent*).

ROS (*apart a Valent*)

¡Treute la gorral (*y en vista de que'l Valent s'arronsa d'espatlles, li treu ell mateix. Després, diu en veu alta*) Santa nit, senyor arcalde, ab la companyia.

VICENS

Deu vos quart, bona gent... (*a Joanet*) Ajúdem a acostar cadires. (*però encara no ho acaba de dir, que ja en Salgado les ha acostades*).

VALENT (*ab veu fosca*)

¡Es pas castió de seure! Lo que cal aquí...

ROS (*a Valent*)

¡Tu, callal

VALENT (*ab intemperancia*)

¡Es que jo no hi estich per aquets romansos!

ROS

¡Calla, dich jo!

VICENS (*a Valent*)

Seyèu, bon home, que tot s'apanyarà.

VALENT

¡Bon home... bon home!... ¡Més que vos-
tèl... Y més que tots els brètols que...

(*Salgado s'hi acosta com per cridarlo a l'ordre. Don Vicens atura a Salgado ab la mirada*)

ROS (*aixecant el puny*)

¡Si no calles te desfaig d'un cop de puny!...

VALENT (*enforrynyat*)

¡No vuy seure, vatja!

ROS

¡Donchs, no seguis!

CALÉ (*a don Vicens*)

No'n fassi cas, senyor arcalde. Es una bestia sense principis el Valent. (*s'assèu prop del braser. El Ros l'imita. El Valent resta dret a certa distancia. Al fons, prop de la porta, hi ha també dret en Salgado. Joanet s'acosta al Valent en actitud de volerlo calmar*).

VICENS

Vaja, expliqueuvos, bona gent. ¿Què teniu?

ROS

Tenim que a la plassa del Nort no s'hi pot estar perquè'ns hi glassem. Y les dòneshavent de rebre tot el dematí els esbufechs de la tramontana, se'ns hi enmalalteixen. Y se'ns moriràn totes, senyor arcalde, si'l municipi es tossut en no tornar la plassa allà hont era. Y, veurà, tothom se la estima la vida ¿sab, senyor arcalde?

VALENT (*ab un exabrupte*)

Vostès, els senyors, com que's poden estar tot el dia a la vora del braser, no hi pensen ab els pobres... ¡Que's morin els pobres!

ROS

¡Calla, tu!

VALENT

¡No puch, vatja! ¡Les sanchs se m'encenen! (*resta enfurrunyat altre cop*).

VICENS (*al Ros*)

Diguèu, diguèu.

ROS

Veurà, es molt trist que per l'interés d'uns quants, tota la població'n vagi malament... Jo ja comprench que cada hu miri al seu negoci, emprò lo que no comprench es que, per guanyar alguns mils duros, s'hagi de jugar ab la vida d'una pobre gent que no hi va ni hi ve... Avuy mateix hem enterrat a l'Antonia... Y tothom dona la culpa de la seva mort al cambi de plassa... Jo no ho crech ni ho descrech, emprò...

VALENT

¡Jo si que ho crech!

JOANET (*baix a Valent*)

Deixèu dir al Ros, home, que té més calma.

VALENT

¡Es que jo vaig al gràl... ¡No m'agraden els embuts, vethoaquí!

CALÉ

Està clar que l'Antonia era vella y tam-poch podia viure gaire. Emprò encara que no hagués hagut de viure més enllà d'un any, valia més aquest any de vida d'una persona, que no pas lo que pugui guanyar segons qui, deixant la plassa allà hont es.

VICENS

Ja es enrahonat lo que'm dièu, però no us entench del tot., ¿Què volèu dir ab això de què, deixant el mercat a la plassa del Nort, algú pugui fer un negoci? Jo no crech que ningú n'hi fassi cap. És cert que en Pujol viu allà a la vora, però en Pujol compra y ven mobles venturers y aquet es un negoci que no té rès que veure ab la plassa.

CALÉ

Aquet, no.

VICENS

Donchs ¿a què us referiu?

ROS

No'ns fassi parlar, senyor arcalde...

VICENS

Al contrari: desitjo que parlèu.

ROS

Es que hi ha coses que costen de dir.

VALENT

¡Ja les diré jo, si tu no goses!

CALÉ (*a Ros*)

Parla tu, Ros que tens més principis.

VICENS

Un o altre, però feuho aviat.

ROS

¡Si vostè ho sab tan be com nosaltres!...

VICENS

Vos juro que no sé rès... (*a Joanet*) Tu, Joanet ¿que sabs a què's refereixen?

JOANET (*ab tristesa*)

Si, oncle. Y això era lo que li he promès dirli suara, quan parlàvem den Pujol y jo li deya que era un brètol.

VICENS

Donchs, enrahona tu. Vuy saber de què's tracta.

VALENT

¡No fassi el desentès, home, que també hi busca vostè!

VICENS

(*aixecantse tot d'una pessa*)

¿Eh? ¿Què diu aquest home? (*Salgado se acosta al Valent com per agafarlo*) No, déixil, Salgado. Que s'expliqui. (*agafant al Valent per un bras*) Veniu aquí... ¡Parlèu! ¿Què volèu dir ab les vostres paraules?

VALENT

¡Ja ho sab vostè!

CALÉ

Calmis, senyor arcalde...

ROS

Ja parlarem nosaltres, que aquet s'encega y després no sab lo que's diu.

VALENT

¡Donchs s'ha de parlar clar, que per això hem vingut! Y si a cal Ajuntament hi ha lladres, nosaltres no hi tenim cap culpa. Y qui sigui confrare, que prengui candela.

VICENS

Salgado: detingui aquest home. (*Salgado s'hi acosta*).

VALENT

¡Que'm detingui! ¿Y què? ¡Millor! Aixís ho cridaré als quatre vents lo que ara he dit aquí... Aixís ho diré al davant de la justícia que en Pujol es un lladre y vostè es un lladre y el Municipi una cova de lladres.

VICENS

(*que's passeja molt nerviós, diu a Salgado*)
 ¡Tréguim del davant aquest home! (*Salgado'l fa sortir empenyentlo*).

ROS (*a Calé*)

¡Ja m'ho pensava que'ns comprometeria!

CALÉ

¡Si es una bestia!

VALENT

(*de fòra estant, encara crida*)

¡Lladrel! ¡lladrel! ¡lladrel! (*mentres se sent la veu den Salgado que'l repta*).

SALGADO

¡Càllate, bruto!

ESCENA XI

Dits, fòra SALGADO y VALENT

VICENS

(*deixant de passejar*)

Acòstat, Joanet... Veniu, bona gent... Digueume què volen dir les paraules d'aquest home.

ROS

Per vostè no va rès, senyor arcalde.

CALÉ

Nosaltres no ho creyem que vostè hi suqui en els negocis den Pujol, emprò n'hi ha que ho creuen.

VICENS

Y ¿quins son aquets negocis?

ROS

Els dels «terrenos» que ha comprat de sota mà.

VICENS (*sorprès*)

¿Còm?

JOANET

Si, oncle. Avuy s'ha sabut: tota aquella bandada de solars que hi ha sense edificar a la plassa nova, es den Pujol.

VICENS

¿Desde quan?

JOANET

Desde l'endemà del dia que va haverhi aquell esvalot aquí sota ab el promès de la Amanda.

VICENS

No ho crech... ¡No ho puch creure!... ¡No ho vuy creure! (*se passeja nerviós*) ¡Enganyarme d'aquesta manera! ¡No, no pot ser!

JOANET

Donchs, es veritat, oncle... La pura veritat... Se sab per l'antich propietari, que està cremat al veure que en Pujol els hi va comprar per una miseria, esperant que ab el cambi de plassa li doblaria el valor.

VICENS

Aixís era veritat lo que deya aquell home: ¡en Pujol es un lladre!... ¡Y jo que hi havia tingut una fe cega!... Enganyarme aixís, el brètoll! (*segueix passejant*).

ROS (*apart a Calé*)

Aquest home no hi té cap culpa... L'han portat venut.

CALÉ (*apart a Ros*)

Ja ho deya sempre, jo.

VICENS (*aturantse*)

¡Ah, però jo li vuy escupir a la cara! ¡Si que li escupiré!... ¡El valent murril! (*petita pausa, després de la qual diu, fent els possibles pera cobrar la serenitat*) Escoltèu, escoltèu, bona gent... Jo, en aquesta qüestió, he estat enganyat... Vosaltres ho creyèu que he estat enga-

nyat ¿eh?... Vosaltres ho veyèu que jo no hi
tinch cap culpa ¿eh?

(Tots tres a l'hora)

CALÉ

Si.

ROS

Si, senyor arcalde.

JOANET

Si, oncle.

VICENS

Aquesta resposta 'm dona una gran alegria... una gran alegría... Però me la donèu convensuts ¿eh?... ben convensuts (*li fan que si ab el cap*) Donchs be: jo us dich que, desde ara, desde aquet mateix punt, me teniu al vostre costat... Y's farà justícia, justícia plena... o jo deixaré de ser qui soch. ¡Anèu! ¡Diguèuho als vostres companys!

(*Van pera anarsen, però en aquell moment se sent al carrer un gros aldarull, ab xiulets y crits*).

VEUS DEL CARRER

¡Que'ns tornin als presoners! ¡Abaix el municipi! (*compareix en Salgado esverat*).

ESCENA XII

Dits, més SALGADO

SALGADO

Ibamos a sacar el detenido y el público nos lo quería arrebatat. Y nos hemos visto precisados a cerrar la escalera. La policía es impotente para contener la multitud... Creen que hemos detenido toda la comisión.

ROS

No s'alarmi, senyor arcalde... Jo'ls calmaré.

(*va cap al balcó, l'obra y crida aixecant als brassos*) ¡Companys! (*l'aldarull mimva una mica. Se sent un xiuxiueig reclamant silenci*).
 ¡Companys! ¡Tinguèu calma!... ¡La cosa va per bon camí!... (*s'acaba de fer el silenci*),

VICENS (*acostantse al Ros*)

Deixèu: ¡jo'ls parlaré! (*Salgado se retira pera tornar ab el Valent quan s'indiqui*).

ROS (*als de baix*)

¡Companys! Vos recomano seny y prudencia. El senyor arcalde us vol parlar. ¡Respectèu al senyor arcalde. (*hi ha un murmull de la multitud*).

VICENS (*a Calé*)

Acosteuvos també vos. (*als de fora*) ¡Bona gent! La comissió que m'heu enviat, m'ha fet veure la rahò que tenu en lo que demanèu! (*murmull d'aprobació abaix. Truchs a la porta per hont se n'han anat les senyores. En Joanet s'hi acosta per obrirla. Mentrestant ha tornat en Salgado ab el Valent. Aquet resta enfurruñyat al fons de la escena*).

ESCENA XIII

DON VICENS, ROS, CALÉ, SALGADO, VALENT,
 JOANET, D.^a ASSUMPTA, AMANDA y NARCIS.

ASSUMPTA, AMANDA y NARCIS (*a Joanet*)

¿Què hi ha?... ¿Què passa?

VICENS (*seguint el discurs*)

Per interessos particulars, s'ha jugat ab vosaltres y se m'ha enganyat a mí... ¡He anat venut, bona gent! (*Valent para atenció a lo que diu don Vicens. Tots els altres estàn en actitud espectant*) ¡Jo us prometo, jo us juro, que no tinch cap culpa sobre la consciencia, com no sigui la d'haver obrat ab massa bona fè! Però

ab la mateixa bona fè que ha servit als traïdors per enganyarme, jo us prometo, jo us juro, que treballaré perque se us fassi justícia. (*Valent d'una revolada, se treu la gorra y va per dirigirse cap allà hont es don Vicens. Salgado, esverat, proba de detenirlo, però ell se'n desfà ab violencia, tot dient:*)

VALENT

¡Si no'm deixèu anar vos desfaig! (*tolhom té un instant d'esperugiment, però el Valent, apartant el Ros d'una revolada, agafa la mà de don Vicens y crida als de fora*) ¡Companys! ¡Visca'l senyor arcaldel! ¡Visca l'home honrat!

LA MULTITUT

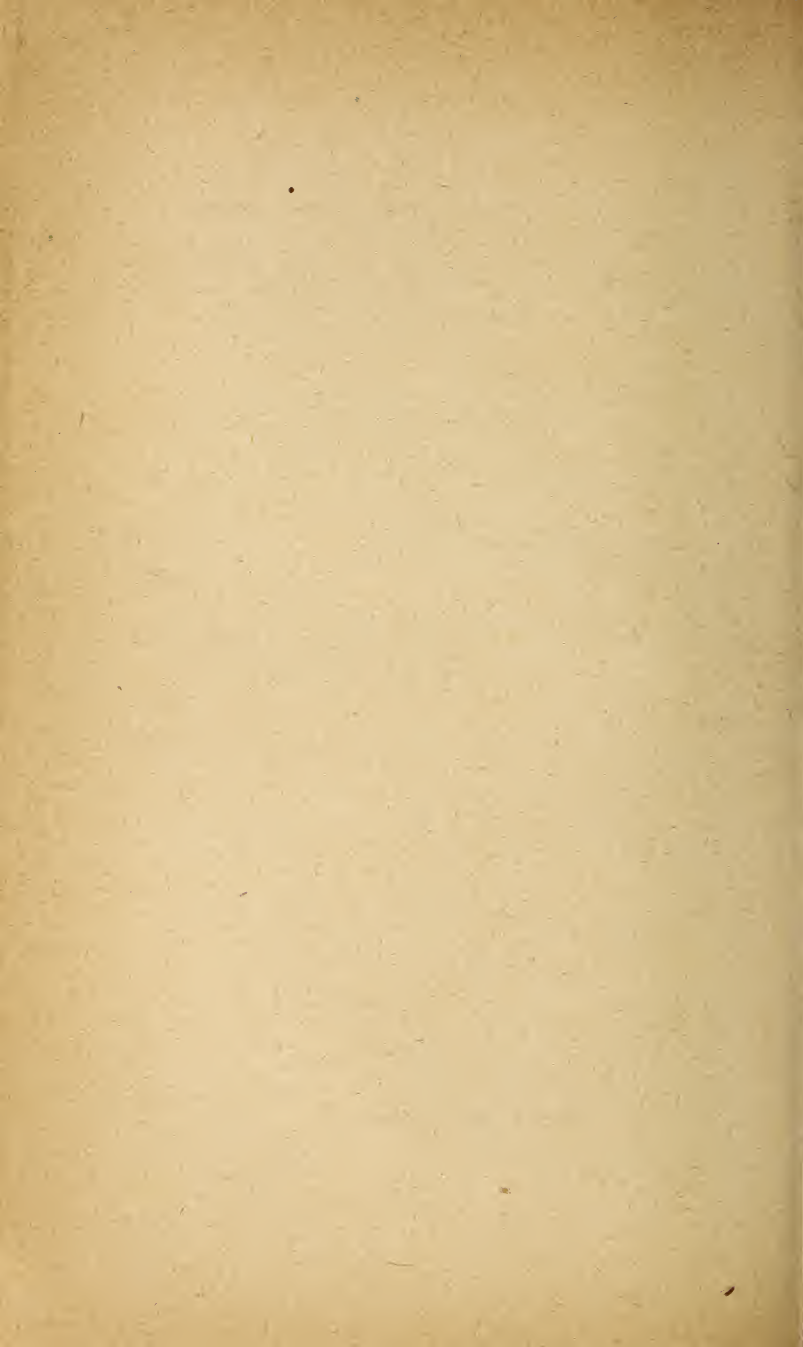
(*entre grans aplaudiments*)

¡Visca!

(*Don Vicens, girantse, forma grupu abraçat ab donya Assumpta y Amanda. Tots els demés se li acosten pera encaixarhi*).

TELÓ

ACTE TERCER



La mateixa decoració. Rès de braser. Els balcons oberts. Es en havent dinat d'un dia de juny, mentres la família pren cafè.

ESCENA I

DONYA ASSUMPTA, AMANDA y DON VICENS

(Donya Assumpta està llegint una carta y don Vicens una altra. Amanda se'ls mira alternativament a l'un y al altre, com esperant saber lo que les cartes diuen. D. Vicens, tot llegint, somriu y fa gestes de satisfacció, que contrasten ab la fesonomia amargada que posa donya Assumpta. Això dura uns quants segons, fins que don Vicens, deixant la carta que llegeix, pregunta ab certa ironia:)

VICENS

Donchs ¿què diu el nostre herèu?

ASSUMPTA *(evasivament)*

¿Què vols que digui? *(Deixant la carta.)*
Llegèixeho tu mateix.

VICENS *(amargat)*

Prou que ho suposo.

ASSUMPTA *(suplicant)*

¡No t'entadis, Vicens!... Y, quan vingui,
¡no'l rebis ab mala cara!...

VICENS *(ab naturalitat)*

¿Quantes, aquet curs?

ASSUMPTA *(ab tristesa)*

Dues.

AMANDA

Més ne va tenir pel Setembre.

VICENS (*ab conformació*)

¡Encara, si ha aprovat les altres!...

ASSUMPTA

(*altre cop suplicant*)

¡No t'enfadis, Vicens!...

VICENS

¿Què vols dir?

ASSUMPTA

De les altres diu que no s'ha vist ab cor d'examinarsen y les guarda pel setembre vinent... Y ho diu d'una manera que trenca'l cor... Se veu que li ha arribat molt endintre'l disgust... ¡Pobre fill meu!... ¡No t'enfadis, Vicens!... No'l rebis ab mala cara...

VICENS (*ab descoratge*)¡Un altre any perdut! (*Pausa*)

AMANDA

(*timidament, després d'uns instants de dubte*)

Papà...

VICENS

Filla.

AMANDA

¿Y en Joanet? ¿Què diu en Joanet?

VICENS

(*donantli la carta*)

Té: llegèixeho tu mateixa. (*Amanda pren la carta y la llegeix uns instants, dihent tot d'una:*)

AMANDA (*admirada*)

¡Oh! ¡Mira, mirà, mamà! ¡Sembla mentida aquell Joanet! ¡Ha guanyat dos cursos! ¡Mira, mira, mamà!... Fixat lo que diu de mi.

ASSUMPTA (*nerviosa*)

Bé, dòna, bé, jenterats! (*Amanda, sofocada, torna a la lectura ab molta atenció, mentres don Vicens diu:*)

VICENS

¡Les coses petites!... No les desprecièu may, perque a vegades decideixen la sort de les persones. ¿Sabèu de què ve que en Joanet fes el propòsit d'estudiar?... D'una cosa sense importància... d'aquell dia que'l noy el va sofocar perque no's treya la gorra. En Joanet, al veures avergonyit pel noy, va fer el propòsit de venjarsen noblement. Y ja s'ha venjat, fent en poch més de cinch mesos lo que no ha pogut fer el noy en quatre anys. ¡Això es una venjansa hermosa!

ASSUMPTA

(*més nerviosa que abans*)

¡Sembla que te'n alegris de la desgracia del teu fill!

AMANDA (*conciliadora*)

¡Mamà, dòna!... Vès si'l papà...

ASSUMPTA

¡No t'hi fiquis, tu!

VICENS

¡Ves si haig d'alegrarmen, tu també! Lo del nostre fill m'entristeix, ¡no ho sabs tu lo que m'entristeix!... Però'l triomf den Joanet. sí que m'alegra... ¡Y molt! Si nosaltres no podem ser afortunats, que ho sigui la meva germana...

ASSUMPTA (*esclatant*)

¡Que esteu pesats avuy!... ¡No se us pot soportar! (*Se'n va de mal humor per la esquerra, enduentsen la carta del seu fill.*)

ESCENA II

AMANDA y DON VICENS

AMANDA (*deixant la carta*)

Me fa pena que la mamà encara segueixi tenintlos tanta malícia a la tieta y en Joanet... Tant simpàtich que es en Joanet... ¿Oy papà? (*Somrient*) ¿Has vist què diu de mi, al cap d'avall de la carta?... ¡Sempre està de broma aquell xicot! (*Truquen a la porta del pis.*) ¿Quí hi deu haver? (*Va a obrir ella mateixa y diu:*) Hi ha el senyor Pujol.

VICENS

Endavant... (*El senyor Pujol entra y don Vicens diu apart a Amanda:*) Apa, ves allà dins ab la mamà. (*Amanda obeeix.*)

ESCENA III

DON VICENS y SENYOR PUJOL

PUJOL (*decidit*)

Éscolti, don Vicens: ¿còm ho hem d'acabar això de la plassa?

VICENS

Tornantla allà hont era abans.

PUJOL

No pot ser.

VICENS

Ha de ser.

PUJOL

(*ab una punta d'exaltació*)

¡Donchs no serà!

VICENS

Escolti, escolti... Y no s'exalti... Segui y parlemne d'aquesta qüestió. (*S'asseuen, però'l senyor Pujol està nerviós, mentres don Vicens continua:*) Miri, Pujol: això ha de deixarse llest a la sessió d'avuy... (*Marcant les paraules.*) No hi ha altre remey.

PUJOL

M'hi oposaré ab totes les forses. Y en Riera y en Camps y tots els regidors del partit, faràn com jo.

VICENS

No'n treuràn rès.

PUJOL

Pènsishi, don Vicens, a posarse en contra del partit.

VICENS

Primer es la consciencia.

PUJOL

Si vostè es alcalde, al partit ho dèu.

VICENS

Potser sí. Y això va ser la causa de que, malgrat tot lo que's deya, el mercat no's mógués de la plassa del Nort mentres varen durar les obres del passeig... Ja sab vostè lo que'm va cóstar convèncer als hortelans. Els vaig haver de prometre que aixís que les obres del passeig fossin acabades, tornarien a tenir la plassa aquí sota. Y ara les obres ja estàn llestes y la promesa s'ha de complir. De lo contrari, fora donar arguments als que pretenen que tot això no era més que un negoci en el que hi sucàvem tots.

PUJOL (*ab suavitat*)

Ara que som al istiu; ¡ves quin mal fora que el mercat seguís a la plassa del Nort! Després, abans no vinguessin els frets, ja podrien ha-

verse edificat una pila de cases de la bandada per hont el vent entra... Y al hivern, ja ningú's queixarà.

VICENS

No's cansi, que no'm convecerà. La ciutat vol la plassa allà hont era y jo no vuy que se em pugui acusar d'encobrir negocis bruts.

PUJOL (*aixecantse*)

Això es una ofensa que jo, que'l partit, no pot tolerar. La meva honradesa està per damunt de totes les xafarderies de la gent!

VICENS

Tal vegada m'he expressat malament, però...

PUJOL (*agafant agalles*)

Es que'l meu nom sempre ha estat nèt de tota màcula ¿entén?

VICENS

Si, home, tot lo que vulgui, però ¿qui la priva a la gent d'enrahonar?

PUJOL

¡El pecat no hi sigui!... Y en el cas de què es tracta, no hi es, perque jo he obrat ab la major bona fè del mon. ¡Sàpigaho, D. Vicens! Y sento molt que vostè, que'm coneix de tants anys, hagi format tan mal concepte de mi.

VICENS (*sense convicció*)

Si no n'he format cap mal concepte.

PUJOL (*ab suficiencia*)

¡Si, senyor! Molt mal concepte... No li valen els fingiments, perque no'n sab de fingir.

VICENS (*ab naturalitat*)

Ab això potser té rahó. Lo que no'm surt de dintre...

PUJOL (*ab fingida tristesa*)

¡Prou que ho veig que per vostè ja no soch el Pujol d'abans! Y això es lo que m'entristeix. lo que'm desespera... ¡Si senyor! lo que'm desespera... ¡Tan bona amistat com ens unia en altre temps!

VICENS

Pot creure que, per mi, no s'hauria tren-
cat may. Lo que passa, vostè ho ha volgut.

PUJOL

¿Dubta de la meva bona fè?

VICENS

Posis al meu costat en lo de la plassa y no hi haurà dubte possible.

PUJOL (*donantse un cop al pit*)

¡El meu nom es honrat!

VICENS

Escolti, Pujol... Segui altre cop y escolti... Jo ho crech, jo ho vuy creure que vostè no té cap culpa, però'm falta una seguretat.

PUJOL (*asseyantse*)

No l'entench.

VICENS

¡Escolti, escolti!... Jo soch fet d'una mane-
ra que tot seguit poso afecte a les persones. Y em costa molt de deixar de creure en un amich. La confiansa'm guia sempre... Tothom me sembla bo de primer entuvi... Y ¡vegil potser aquí està el secret de la meva fama com a ad-
vocat.

PUJOL

¿Se pot saber ahont va a parar ab aquestes histories?

VICENS

Jo he defensat a l'Audiencia criminals dels més grossos. Y n'he salvat molts del presiri y

alguns de la mort. Y ¿sab per què? Perque han sabut parlar-me al cor; perque a la presó, els he vist tristos y la seva tristor m'ha fet creure per un instant en la seva desgracia, y aqueixa fè m'ha inspirat. Però després, mortes les causes, cara a cara ab la meua conciencia, ha vingut la reflexió y he vist que la majoria de ells eren ben culpables... Per això si algún ha tornat a caure, no ha pogut refiarse de mi pera que'l tornés a defensar. M'hauria trobat sense aquella fè de la primera vegada.

PUJOL

Y ara jo soch un criminal y vostè ha perdut la fè en mi.

VICENS

Jo no dich que vostè sigui un criminal, però si que he perdut la fè... en els companys del partit... Vostè no'm negarà que, obrant de sota mà com ho han fet, tramant ab vostè'l negoci dels solars, no s'han pas conduit de la manera deguda. Això de negociar tots ab les decisions del Municipi, duent-me venut, no es de bons companys.

PUJOL (*excusantse*)

Es que nosaltres crèyem que, si l'enteràvem a vostè, vostè'ns hi posaria trabes.

VICENS

El cas es que han obrat d'una manera incorrecta.

PUJOL

No obstant, tots hi pensàvem ab vostè. Y avuy mateix n'hem parlat ab els companys... Y en nom seu he vingut pera dirli que'ns dispenzi... (*abaixant la veu*) y pera oferirli una transacció...

VICENS

¿Quina?

PUJOL

Veurà... tots n'estem convençuts de que hem obrat malament ab vostè... Vostè no se la mereixia la poca confiança de que hem usat.

VICENS

¡Naturalment que nó!

PUJOL

Però encara som a temps d'adobarhi alguna cosa.

VICENS

¿Com?

PUJOL (*insinuant*)

Si abans la qüestió no's presentava prou clara pel mal entès entre vostè y els companys ara ja no hi ha secrets. Y lo que no hem fet abans, podem ferho ara... (*tornant a abaixar la veu*) Ab això, en nom de tots, vinch a oferirli la participació que en justícia li toca...

VICENS

(*aixecantse tot d'una pesca*)

¡Súrtim del davant! (*Y li senyala irat la porta de sortida*)

PUJOL

(*confós, tot reculant cap al fons*)

Veurà... jo... els companys...

VICENS

(*sense deixar la mateixa actitud*)

¡Vàgissen!

(*En aquet moment surt Maria, com si anés a retirar el servey de cafè, però en realitat pera vigilar lo que passa. Això s'ha de conèixer per les mirades que dona de cua d'ull al Sr. Pujol. La sortida de Maria no ha de rompre la conversació entre D. Vicens y senyor Pujol.*)

ESCENA IV

Dits, més MARIA

MARIA

(en veu baixa al passar per la vora de don Vicens)
No t'espantis, Vicentet... Ja soch aquí jo ..VICENS *(a Pujol)*

¡Li dich que se'n vagi!

PUJOL *(rebifantse)*

¡Ah! ¿Vol guerra? Donchs ¡tindrem guerra!

VICENS *(amenassant)*

¡Vàgissen o sinol...

MARIA

(fent igual joch que abans)

¡Molt bé, Vicentet!

PUJOL

Vostè serà responsable de lo que succeeixi.

VICENS

(agafant una cadira com sila anés a enlairar, però sense ferho.) ¡Prou! ¡Al carrer!

MARIA

(acostantse al senyor Pujol com si l'anés a urpir.) ¡Al carrer, li diuen!

PUJOL

(anantsen d'una revolada y tancant ab un gran cop la porta al seu darrera) ¡A la sessió ens veurem!VICENS *(asseyantse)*

¡Allà hont convingui!

ESCENA V

MARIA, DON VICENS *y a poch* ASSUMPTA *y* AMANDA

VICENS

¡Ditxós partit y ditxosa política!

MARIA

T'has portat com un home, Vicentet... Aixís m'agrades... ¡Si'l teu pare hagués pogut tornar del altre mon y t'hagués vist, no n'hauría estat poch de content, ell que sempre deya que tenies poca energia!

VICENS

¡Prou m'ha costat!

ASSUMPTA (*sortint*)

¿Què son aquets críts?

AMANDA

¿Què hi ha hagut papà? (*Maria va a la taula pel joch de café*).

VICENS

Rès, que he tret de casa a n'en Pujol.

ASSUMPTA

¿Còm ha estat?

VICENS

Venia a proposar que'm posés de la seva banda en lo de la plassa del Nort.

ASSUMPTA

¿Per això sol l'has tret?

VICENS

Per això y porque m'ofería com a paga una participació en el negoci brut dels solars.

AMANDA

¡Ben fet de tréurel!

ASSUMPTA

¡No'ns ne dona pochs de disgustos aquesta qüestió de la plassa!

VICENS (*ab intenció*)

Ja veus si s'han de rumiar bé certes coses. Per donar una satisfacció a la teva vanitat... (*Donya Assumpta fa acció d'anarsen*) Bé, vaja, no't moguis... ¡Ja callo!

ASSUMPTA (*anantsen*)

Tinch feina allà dins... El meu fill arriba demà y he de prepararli totes les coses... Sembla que no te'n recordis tu, del nostre fill.

VICENS (*seguintla*)

Si, dòna, que me'n recordo... Sino que tinch altres coses al cap...

ESCENA VI

AMANDA y MARIA

MARIA

(*Que ja tenia a la mà la safata ab el servey de café, la deixa y diu en veu baixa*). ¿Còm li ha anat aquesta vegada al senyoret?

AMANDA

Malament.

MARIA

¡Pobre senyoret, està ben be de desgracia!

AMANDA

¡Com que may estudiá!

MARIA

(*després d'un moment de dubte*)

Y del seu cosí ¿que'n saben rès?

AMANDA

Ha guanyat dos cursos.

MARIA (*admirada*)

¡Té molt cap aquell xicot! (*pausa. Com si no gosés parlar*) Escolti, senyoreta. (*nova pausa*).

AMANDA

Ja l'escolto... Digui...

MARIA

Aquet demati, anant a plassa, he trobat al senyoret Enrich.

AMANDA

¿No sab que no vuy que me'n parli del senyoret Enrich?...

MARIA

Es que m'ha aturat.

AMANDA

¡Perque se l'escoltava!

MARIA

Es que'm fa pena.

AMANDA

¡Be, no'n vuy saber rès!

MARIA

Es que qui'm fa pena no es el senyoret Enrich. ¡Ell ray!

AMANDA

Donchs ¿quí?

MARIA

Jo veig que vostè devegades està trista... Y devegades veig que està alegre...

AMANDA

Com tothom.

MARIA

No, no... Hi ha una lley de manera d'estar trist y una lley de manera d'estar alegre, que volen dir moltes coses... ¿Que's creu que no ha estat may enamorada la María?

AMANDA

(ab una gran rialla)

¿Còm? ¿Vostè? ¡Y ara!

MARIA

(ab certa severitat)

No se'n rigui, senyoreta... No son coses de riure les del amor...

AMANDA *(penedida)*Dispensi... Ja no rich... Me pensava que era una broma... *(tocantli la cara)* ¡No ho hauria dit may de la Maria!... *(pausa)* Espliquim com va ser.

MARIA

Massa se'n burlaria.

AMANDA

¡Li prometo que no!

MARIA *(decidintse)*

¡Y bé! Si se'n riu, tant se val... Vuy contarli perque reflexioni.

AMANDA

Donchs, apa, espliquis.

MARIA

Veurà que jo era encara menuda-menu-da... una falugueta aixís... Això era al poble ¿sab?... Donchs veliaquí que la mare'm feya anar a engegar els indiots y jo hi anava tota contenta. ¡Ja ho crech! com que cada día, al ser fòra poble, me trobava ab el bover del Mas de Dalt y jugàvem a cor què vols... Unes vegades fèyem la cuitamaga; altres ens esbardufiem a cops de terrosses... ¡Y rèyem més!... Ell, el bojot, encara no pujava tres pams de terra y ja'm deya que's volia casar ab mí... Y jo ¡vinga riure! «Ves, ves, criatura», li feya. Y ell s'hi posava tot formal. Y com més formal se posava ell, me posava jo més enriola-

da. Emprò un día, quan ell ja tenia setze anys y jo catorze, al veure que me'n reya, va posarse a plorar. Y jo, miri, també crech que vaig ferho... Y al veure la seva pena, vaig notar que se'm posava un tel als ulls y al enteniment, vaig acostarmhi y, per consolarlo, li vaig fer un petó. ¡Y vaig arreplegar un regust amargant de llàgrimes que encara'm sembla que'l sento! Emprò aleshores vaig notar que tota m'averkonyia y jo que arrenco a córrer a trenca-nou-de-coll cap al poble. Y d'ensà de aquell día, falugueta com era, vaig tenir aqueixes tristeses y aqueixes alegrías que ara té vostè... y no vaig voler tornar més a engegar de vergonya que me'n dava. *(pausa)* Al cap de poch, la mare va durme aquí a ciutat, a servir a casa dels avis de vostè. Y encara no feya mitg any que hi era, quan vaig saber que'l meu galàn havia mort... *(ab molta tristesa)* Un día la vaca vermella'l va estimbar y al cap d'unes hores se moria... *(somicosa)* Y jo sempre he estat que si no hagués vingut a ciutat y no hagués tingut aquella vergonya de dirli que si, ell no s'hauria mort, perque hauria posat enteniment y no hi hauria volgut jochs ab la vaca vermella...

AMANDA

Y ¿may més va estimar?

MARIA

Estimar de festeig, no... Sempre que se m'acostava un jove ab l'intent de ferme l'aleta, sentia aquell regust amargant, que jo no sé si era provinent de les llàgrimes que havia tastat ab el petó o de les que'm pujaven del cor amunt y'm nuaven la gola...

AMANDA *(ab sentiment)*

¡Pobra María! *(pausa)*.

MARIA *(serenante)*

Si vostè estima al senyoret Enrich, no tin-

gui vergonya de dirho, que després se'n podria arrepassar els cabells.

AMANDA

(*Ab naturalitat, però influida encara per la emoció*). ¡No María!... Aixís com a vostè el no veure el seu bover ya ferla adonar de lo molt que l'estimava, a mi el no veure l'Enrich m'ha fet adonar de que no l'estimo gens.

MARIA

(*Retirantse ab el servey de cafè y parlant ab amargor*). No tingui punts, senyoreta, que després se n'està trist tota la vida... (*desapareix per la esquerra. Amanda se la està mirant ab simpatía, ab molta simpatía, fins que ha desaparegut. Després s'acosta a la taula y s'assèu a la vora ab posat somniós, però, adonantse de la carta que havia deixat abans, la pren y's posa a llegirla. Al cap d'uns instants truquen, va a obrir y entra en Salgado*).

ESCENA VII

AMANDA y SALGADO

SALGADO

(*dominant la agitació que sent*)

Con el permiso de usté, señorita... ¿Està en casa el señor Alcalde?

AMANDA

¿Que passa alguna cosa?

SALGADO (*ab aplom*)

Nada de particular, señorita.

AMANDA

¿No m'enganya?

SALGADO (*com sincerantse*)

¡Señorital...

AMANDA

(Després de miràrsel fixament sense que consegueixi ferli abaixar la mirada) L'avisaré... Seguí... (anantsen per la esquerra) ¡Papà! Hi ha en Salgado que t demana...

VICENS (desde dins)

Ja surto.

ESCENA VIII

DON VICENS y SALGADO

VICENS

(sortint al cap d'uns instants)

Donchs ¿què hi ha de nou, amich Salgado?

SALGADO

(després de mirar a tot arrèu com si temés ser escaltat.) Con el permiso de usía, hay que los de la plaza del Norte preparan algo gordo contra usía y contra los concejales que quieren volver el mercado al sitio de antes...

VICENS

No tingui por que arribi la sanch al riu, amich Salgado.

SALGADO

Según y como, señor alcalde. Porque los partidarios del paseo se preparan también para ir a la sesión. Y mucho me temo que haya bronca entre los dos bandos.

VICENS (dubtant)

¿Vol dir, Salgado?

SALGADO

En la plaza de la Constitución ya van formándose grupos esperando la hora. Y los hay de la plaza del Norte y del paseo. ¡Y se cruzan unas miradas entre los dos bandos!... (Ab molt

afecte y confidencialment.) Yo que usía me pondría enfermo, señòr alcalde.

VICENS

Això, may. Jo tinch de presidir la sessió d'avuy, per defensar lo que es de justicia.

SALGADO (*resignantse*)

Pues sea lo que Dios quiera y El nos asista... Salgado es viejo, señor alcalde, pero Salgado no se rinde y está dispuesto a jugarse la poca vida que le queda por el señor alcalde.

VICENS (*mitg abrassantlo*)

Gracies, amich Salgado.

SALGADO (*conmogut*)

Yo se las tengo que dar a usía. Este abrazo es la mejor recompensa que he recibido por mis servicios al Ayuntamiento.

VICENS (*tranquil*)

De totes maneres, no crech que hi hagi por.

SALGADO

Sea lo que Dios quiera... Salgado estará siempre a la vera de usía...

VICENS

Donchs ¿anem cap a cala ciutat?

SALGADO

Como usía guste.

VICENS

(*criyant cap a la esquerra*)

¡Assumptal... ¡Amanda!... Ens en anem...

ESCENA IX

Dits, més DONYA ASSUMPTA y AMANDA

AMANDA

(sortint y fent un petó a don Vicens)

Adeu, papà...

VICENS

Adeu, filla.

ASSUMPTA

¿Que hi ha alguna cosa de nou?

SALGADO

(que està plantat cap al fons)

Nada, señorita.

VICENS

Rès, sino que avuy, com que la sessió anirà llarga, volem comeusar puntuals.

ASSUMPTA

Me sembla que tindreu rahons avuy.

AMANDA *(a don Vicens)*

¿Sí, papà?

VICENS

No, dònes, nooó... Anem, Salgado. *(Pren el barret del rebedor, se despedeix ab un petó al front de l'Amanda y un a la cara de donya Assumpta y se'n va seüit den Salgado.)*

SALGADO *(anantsen)*

Queden ustedes con Dios, señoritas...

(Mentres ells se'n van, elles s'acosten a un dels balcons pera ferlos adeu).

ESCENA XII

*Dits, més VALENT*VALENT (*tot atrafegat*)

Escolta, tu ¿que baixes o no baixes? Fa una hora que t'estem esperant.

ROS

Comensàu a passar... Ja vinch...

VALENT

¡Ets ben tranquil tan mateix!

ROS (*ab certa confusió*)

Anem, anem, que'l senyor arcalde ja es a cala Ciutat.

VALENT

¿Y encara tenies la poca vergonya de ron-
cejar?... Vaja, Ros, que aquets papers no's fan
ni ab una careta a la cara... ¡Apa, avall, que
es castió de rompre'l cap d'algu aquesta tar-
del...

ASSUMPTA

¡Reina Santíssima! ¿Què diu aquest home?

ROS (*sempre confós*)

No se l'escoltin. Es un exaltat aquet. Tot
s'ho agafa a la valenta...

VALENT (*a Ros*)

Ah, tu... ¿Ja has dit a les senyores que es-
tiguin tranquiles?... (*a n'elles*) ¡No tinguin por
senyores, vatúa'l mon! Els de la plassa del
Nort son una colla de brètols, emprò'l que
toqui un fil de roba del senyor arcalde ¡té
pena de la vida! (*Ros l'empeny cap a fora*)
¡Pena de la vida, entéguin tho bé! (*Ros acaba
de ferlò sortir v ell encara va dient*) ¡Pena de
la vida, si senyores, pena de la vida!... (*María
se retira decidida cap a la esquerra*).

ESCENA XIII

ASSUMPTA y AMANDA

AMANDA

¡Ay, mamà, que estich tota espantada!...

ASSUMPTA

¡No tinguis por, dona! No es pas cap criatura'l teu papá... Després, si passa alguna cosa, hi ha'ls municipals y aqueixos homes de la plassa que'l defensaríen.

AMANDA

Me sembla que passarà alguna desgracia avuy... En Salgado feya cara de molt amoinat

ASSUMPTA

(encomanantse l'esverament)

¿Vols dir?

AMANDA

Si, mamà, si... Y el senyor Pujol es un mal home y voldrà venjarse...

ASSUMPTA

¡Senyor! ¡Senyor, quines angunies! *(Pausa: totes dues estàn nervioses)*

AMANDA

¿Què farem, mamà?

ASSUMPTA

Y per acabarho d'adobar, ¡el noy no ser aquí! *(surt la Maria, tot posantse'l mocador del cap y dirigintse cap a la porta)* ¿Ahont va, Maria?

ESCENA XIV

Dits més MARIA

MARIA

Ja torno totseguit.

ASSUMPTA

Però ¿ahont va?

MARIA (*després d'un dubte*)

A Cala Ciutat.

AMANDA

Jo també vinch. ¡Espèrim! (*se'n va per la esquerra pera recullir un cèfir. Durant els curts instants que es fòra, diu*)

ASSUMPTA

No, no pot ser... No hi vuy estar sola a casa en aquets moments... ¡Senyor! ¡Senyor!
(Se passeja nerviosa per la escena. Surt Amanda posantse'l cèfir).

AMANDA (*a Maria*)

¡Anem, María!... ¡Ja estich a punt!

MARIA

No, senyoreta... Val més que hi vagi jo sola... Jo ja soch vella...

ASSUMPTA

¡No'm deixèu, filla!

AMANDA

El papà està en perill. Vuy anar ab el papà.

ASSUMPTA

Jo'm moriré, si'm deixèu sola...

MARIA (*persuasiva*)

¡Déixiho estar, senyoreta... Fassi companyia a la seva mamà... Jo torno d'aquí un dient de pare-nostre. (*se sent una remor llunyana que's va acostant*).

ASSUMPTA (*parant atenció*)

¿Sentiu? (*totes paren l'orella. Moments de silenci, durant els quals la remor creix. Es una remor sorda, sense crits ni gaire soroll*).
 ¡Deu meu! ¡Deu meu! ¿Què deù haver passat?
(cau plorosa en una cadira. La remor va crei-

xent. Amanda s'acosta a donya Assumpta com pera consolarla. Maria aprofita la ocasió pera esquitllarse).

AMANDA

(*ab la veu tremolosa*)

No t'espantis, mamà... Estigues serena, que potser tot plegat no serà rès... (*Maria ha obert la porta y sense que hagi tingut temps de tan-carla al seu darrera, s'ha topat ab en Salgado y ha tornat entrar, ab ell. La remor continúa, sota'ls balcons*).

ESCENA XV

Dits, més SALGADO

SALGADO

No se alarmen, señoritas.

AMANDA

(*girantse y fent un crit*)

¡Còm!... ¿Què li ha succeït al papà?

ASSUMPTA

¡Deu meu! La vèu se'm núia .. Salgado, digui!... ¿Ahont es el meu marit?

SALGADO (*fent el cor fort*)

Ahora viene... No hay que alarmarse...

ASSUMPTA

¡Deu meu! ¡Potser ens el porten mort! (*Es-clata a plorar.*)

AMANDA

(*agafant a Salgado per un bras*)

¡Digui la veritat, Salgado, tota la veritat! (*Maria ha desaparegut per la porta del pis, fins que s'indica.*)

SALGADO

Si al fin y al cabo no es nada...

AMANDA

¿Ferit?

SALGADO

Un ligero rasguño... Nada, señorita...

AMANDA

¡Papà! ¡Papà meu!

(Entra don Vicens, aguantantse ab el Ros y el Valent. Ab ells torna la María. A fora segueix la remor fins al final del acte. Amanda y donya Assumpta s'abracen a don Vicens. Al pas de la porta resten en actitud encuriosida, sense gosar avensar, alguns homes que han vingut ab els de fora).

ESCENA XVI

Dits, més DON VICENS, VALENT y ROS

● ASSUMPTA

¡Vicens!

VICENS

(que porta'l cap envenat)

No us alarmèu, que no es rès... Una petita rascada...

ROS

¡No tinguin por, senyores!

VALENT

¡Els lladres!... ¡Els criminals!... ¡Aquesta si que no me la duràn a vendre! ¡N'haig de matar un! *(a don Vicens)* Segui, senyor arcalde. *(el fa asseure)*.

MARIA

¡Vicentet! ¡El meu Vicentet! *(li fa una festa)*.

VICENS *(somrient)*

No ha estat rès, Marioneta... No t'espantis.

VALENT

Ja l'he vist al que ha tirat.

ASSUMPTA

¿Còm? ¿Es d'arma de foch la ferida?

VICENS

Si no ha estat rès...

AMANDA

¡Papà, papà meu!

VALENT

¡Vatúa'l mon! ¡No s'exclami aixís, senyoreta, que'm trencarà'l cor! (*a fora creix la remor*).

VARIAS VEUS DE FORA

¡Mori en Pujol!

ALTRES VEUS

¡Viscal! (*se sent remor de batusses y visques y moris fins al final*).

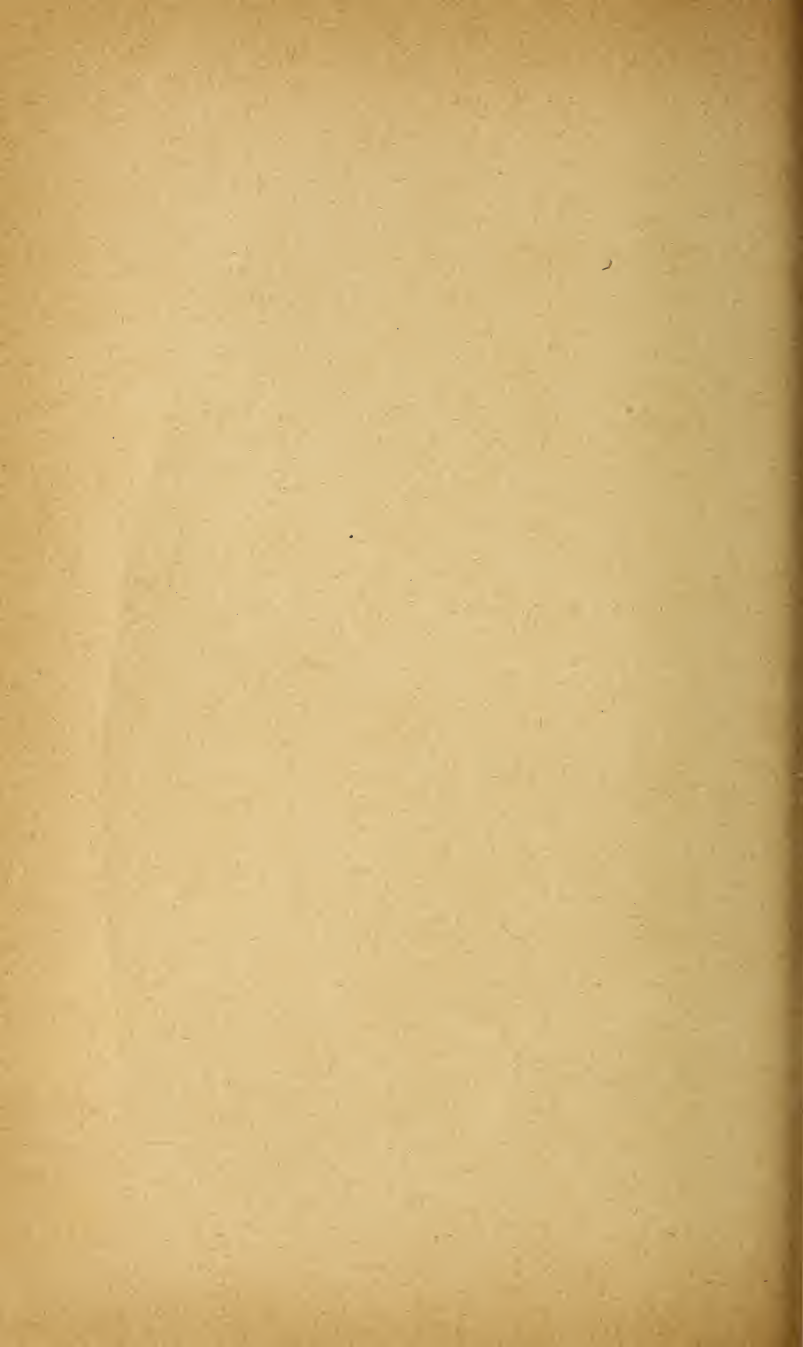
VALENT

¡Ja hi tornem a ser!... ¡Me'n alegro! ¡Avuy si que no torno a casa sense matar algú! (*al anar per fer mutis, s'adona dels altres que han entrat y que resten al pas de la porta, sense gosar avensar. Y diu cremat:*) ¡Vatúa'l mon! ¿Què feu aquí encantats? ¿No us fa vergonya haverlo deixat ferir traidorament?... Si jo hi hagués estat, ¡sanch a mitja cama hi hauria hagut! (*exaltantse ferm*) ¡Y encara n'hi haurà, vatúa'l mon! ¡Ansia avall! (*remolí a la porta y crits descompostos del Valent, als que responen els de fora*). ¡Sanch a mitja cama, si, a mitja cama!... ¡Y visca l'home honrat! ¡Y mori la lladregada del Municipi! Y ¡vatúa'l mon! (*gran cridoria*).

TELÓ



ACTE QUART



Menjador a peu plà. A la esquerra la porta per hont se va y ve de fòra; a la dreta dues altres portes que comuniquen ab les habitacions restants; al fons una finestra gran, reixada y guarnida de testos florits. Al través de la finestra se veu el carrer, limitat a darrer terme per una paret de tanca de la que'n sobrixen arbres ufanosos. L'aspecte de l'habitació es modest. Disposats de la manera que convingui, hi ha a la escena els mateixos mobles del acte anterior. Damunt la taula hi ha una carta sense obrir.

Son les cinch de la tarda d'un dia de juny.

ESCENA I

DONYA ASSUMPTA y a poch AMANDA y MARIA

(Donya Assumpa, un xich envellida, està prop de la finestra, fent ganxet. De sobte, aixeca'ls ulls al cel y diu:)

ASSUMPTA *(ab un sospir)*

¡Ay, Senyor! ¡Quina vida més trista!

AMANDA

(entrant ab trajo de carrer (de mantellina) seguida de Maria, també envellida com donya Assumpta.) Bones tardes, mamà... Ja som aquí. ¿Oy que hem tornat depressa? *(Li fa un petó.)*

ASSUMPTA

(per dir alguna cosa)

Sí...

MARIA

Es que'ns han perseguit.

ASSUMPTA

(ab una mica d'esverament)

¿Còm?... ¿Qui es que us ha perseguit?

AMANDA

(*ab una lleugera mueca de disgust, per Maria*)
 ¡Tot ho ha de dir! ¡Y això que haviem acordat callarho!

MARIA

Es que això no pot anar, senyoreta... Fa quatre o cinch anys que'l seu papà pateix y la seva mamà pateix y vostè també pateix... Y tot per un punt.

ASSUMPTA

Però ¿quí us ha perseguit?

AMANDA

L'Enrich, dòna; ja t'ho pots pensar.

MARIA

Y també pateix el senyoret Enrich. Ho porta escrit a la cara. Perque's veu que la estima molt a vostè.

AMANDA

Y ¿què puch ferhi jo?

MARIA

Deixarse de punts y dirli que sí... Y veurà com a n'aquesta casa torna l'alegría...

AMANDA

(*treyentse la mantellina*)

No's cansi, María, que tampoch ne treurà rès.

MARIA

(*anantsen per la dreta, primer terme*)

¡Ay, bon Deu! ¡Y pensar que ab una paraula podien fondres tantes negrors!...

ESCENA II

AMANDA y DONYA ASSUMPTA

AMANDA

(després d'una pausa)

¿Que no ha tornat encara el papà?

ASSUMPTA

(una mica secament)

No.

AMANDA

Es estrany que encara no sigui aquí ¿oy?

ASSUMPTA *(maquinalment)*Sí, es estrany. *(Pausa)*AMANDA *(ab afecte)*

¿Què tens, mamà?

ASSUMPTA

¿Què vols que tingui? ¡Rèsl! *(Pausa.)*

¿Ahont l'heu trobat a l'Enrich?

AMANDA *(ab impaciencia)*

Al passeig.

ASSUMPTA

¿Y has gosat anar al passeig, aixís, ab mantellina?

AMANDA

¿Quín mal he fet?

ASSUMPTA

No... cap... Però un altre dia que pensis anarhi, te mudes més... Encara algú podria pensarse que d'ensà que'l teu pare no exerceix vivim ab miseria.

AMANDA

Tothom sab que la casa del passeig encara es nostra.

ASSUMPTA

D'ella vivím, filla meva. Però no es tot hu viure de lo que dona una casa, o tenir, además de la casa, els guanys d'una carrera brillant.

AMANDA

Ben bé que ho passem.

ASSUMPTA

Però'l teu pare està sempre neguitós. Ab quatre anys de no exercir, s'ha envellit per deù.

AMANDA

Y ¿si probés d'obrir bufet altre cop?

ASSUMPTA

Però ¿ets cega, criatura, o no tens memoria?... ¿Per què va tancar-lo el bufet?... Perque ja no tenia altre feina que la d'ofici... Tothom li havia perdut la confiança, dona. Y ara, ja no hi ha remey... Els de la banda del passeig may més l'han pogut veure, perque l'acusen d'haver perdut el mercat... Els de la banda de la plassa del Nort, ab tot y haver triomfat, l'odien perque se'ls va posar en contra... Y fins els hortelans son tots de la banda den Pujol y els seus, d'ensà que tenen la plassa coberta (*A l'altra banda de finestra ha aparegut el Valent, ab un tràmech a coll.*)

ESCENA III

Dites, més VALENT

VALENT

¡No pas tots, senyora! Aquí'n té un que ha sostingut, sosté y sostindrà sempre que en Pujol y els seus son una colla de lladres y D. Vicens l'únich arcalde honrat que hem tingut. Y encara que vingués el meu pare del altre mon, no'm faria tornar enrera. ¡No senyo-

ra! Al pà, pà y al vi, vi. Y si en Pujol y la seva colla, ab el negoci dels solars y ab la construcció de la plassa coberta s'hi han fet els seus, son tan lladres com els de camí ral. ¡Malaguanyat presiri que està en vaga, vatúa'l mon!... Ah, y ara, bones tardes, que encara no ho havia dit... ¿Ho passen be, senyoretetes?

AMANDA

Be ¿y vos, Valent?

VALENT

Passant y adorant, senyoreta.

ASSUMPTA

¿Cap al hort?

VALENT

A regar les plantes. Elles y la dòna son els meus amors. Per lo demés, fóra la gent d'aquesta casa, ja no crech ab ningú. ¡Tothom es cara-girat, vatúa'l mon!

ASSUMPTA

No tant... No tant...

VALENT

Sembla estrany que ho digui, senyora, després de totes les trifulgues que ha passat de cinch anys a n'aquesta banda... ¿L'haurien tret d'arcalde al seu senyor si no hi hagués hagut els caragirats que li segaven l'herba sota'ls peus?... ¿Seria arcalde avuy en día el brètolen Pujol?... ¿Ahont té la lletra en Pujol perquè cada vegada que manen els seus l'hagin de fer arcalde?... ¿Y donchs?... Lo dit, senyora: la dòna, les plantes y la gent d'aquesta casa. Y no hi ha més. Y això es l'Evangelí. Y tothom es caragirat. Y estiguín bones, que me'n vaig al hort.

ASSUMPTA

Bones tardes.

AMANDA

Adeu siau. (*Pausa. Amanda s'assèu*)

ESCENA V

ASSUMPTA y AMANDA

ASSUMPTA

(*després d'uns moments de dubte*)

Y... ¿què penses fer ab l'Enrich?

AMANDA (*ab certa energia*)

Lo que he fet fins ara: no escoltarlo.

ASSUMPTA

Mira que vas posant anys y que potser desprecies la fortuna... Mira que'l teu papà y jo anem fentnos vells... Mira que si tu t casesis ab l'Enrich podríem tornar a ser considerats com abans ho érem... L'Enrich es d'una de les families més nobles de per aquí.

AMANDA

Y jo d'una de les més honrades.

ASSUMPTA

Però el cas es que ningú'ns considera.

AMANDA

No'n faig cas. Y jo fos del papà, ja'n seria lluny d'aquesta gent ingrata de per aquí. A qualsevol banda tindria més tranquil·litat. (*Pausa*)

ASSUMPTA

Si t'estimessis al teu papà...

AMANDA (*ressentida*)

No ho diguis que no l'estimo.

ASSUMPTA

No l'estimes .. tant com se mereix.

AMANDA

¡Ab tota l'ànima!

ASSUMPTA

Donchs ¡pròbahol!

AMANDA

¿Còm?

ASSUMPTA

Fent les paus ab l'Enrich.

AMANDA

Y ¿què hi guanyaria el papà?

ASSUMPTA

La consideració que ha perdut... (*petita pausa*) L'altre dia ell mateix m'ho deya... «L'únich medi de tornar la pau a casa, fora que la noya escoltés a l'Enrich...» (*suplicant*) ¡Fes-ho, filla meva!... Si emparentéssim ab la família de l'Enrich, no hauriem de dur aquesta vida solitaria, allunyats de tothom en aquesta caseta trista.

AMANDA

Jo la trobo alegre... tenim sol y tenim aire... Més bé s'està aquí que a dintre la ciutat.

ASSUMPTA

Però'l teu papà's frisa. Y sobretot ara, que s'acosta'l dia de que en Narcís acaba la carrera. Si tu't casessis ab l'Enrich, potser si que encara'l teu papà podria tornar a obrir el bufet... Y tot canviaria... Y en Narcís podria encarrilarse millor. (*pausa*)

AMANDA (*ab resolució*)

Digues: ¿ho desitja molt el papà que'm casi ab l'Enrich?

ASSUMPTA

Li donaries l'alegría més grossa de la seva vida.

AMANDA

Y ¿ho creu ell que la nostra família tornaria a guanyarse la consideració d'abans?

ASSUMPTA

¿Qui pot dubtarho?

AMANDA

Donchs aixís...

ASSUMPTA (*ab joya*)

¿Consents?

AMANDA

Déixamhi pensar serenament, primer.

ASSUMPTA (*besantla conmoguda*)

¡Filla, filla meva! Quina satisfacció'm donaries!... (*cambi de tó*) Y potser ne tindrem una altra de satisfacció avuy. Mira quina carta.

AMANDA (*mirant el sobre*)

Es den Narcís.

ASSUMPTA

Si. Y el cor me diu que ja's deu haver llicenciat.

AMANDA

¿Obrimla?

ASSUMPTA

Va dirigida al teu papà.

AMANDA

Però, sent den Narcís... (*Surt Maria y resta a certa distancia en actitud espectant*)

ESCENA V

Dits més MARIA

ASSUMPTA

No hi fa rès. Les cartes deuen respectarse. (*acostantse a la finestra y guaitant a fora*) ¡Ay,

me moro d'impaciencia! (*dona un cop de peu a terra*) ¡Justament avuy trigar tant el papà!...

MARIA

¿Volen que vagi a mirar si'l veig venir?

AMANDA

També té curiositat vostè ¿oy?... Jo m'estich fonent...

MARIA

Veurà ¿qui no'n tindria?

ASSUMPTA

També'n tinch jo... Y, no obstant...

AMANDA (*suplicant*)

¡Apa, obrimla!... (*prenentli la carta y fent-sela voltar pels dits en actitud de qui dubta*)
¿Si?... ¿Si, mamà?...

ASSUMPTA (*sense gaire convicció*)

No... nó..

AMANDA

¡No renyarà pas el papà!... ¿L'obro?

ASSUMPTA

¿Y si renya?

AMANDA

L'obro ¿eh? (*Maria fa senyals d'encoratjament*) ¿Què hi dius, mamà?

ASSUMPTA

(*prenentli la carta y contemplantsela de tots costats*) Veyam... Veyam... (*proba d'aixecar la punta engomada, però se'n desdeix y diu*) No... També's coneixeria...

AMANDA

A veure, jo... (*pren la carta y ho prova ella*).

MARIA

Potser ab la punta de les estisores. (*les busca en el cosidor y les entrega a Amanda, restant totes tres atrafegades y formant un agrupament*)

molt apinyat, com si totes tres treballessin en descloure la carta)

AMANDA

Ja s'aixeca... Endavant... Endavant... Ja va cedint... (*contemplant un moment la tasca que està fent*) No's coneixerà, nó... (*apareix D. Vicens a l'altra banda de reixa, costat dret, mira a dins y al veure la escena, resta observant calladament, ab la somrisa als llavis*)

ASSUMPTA

¡Ay, el cor me fa uns salts!

AMANDA (*tornant a la feina*)

Me sembla que no costarà gaire... ¡Si ja quasi està!... (*ésperantse*) ¡Ay que s'esquina!... ¡Ay, ay, ay!... (*tota confosa*) ¿Què farem, mà-mà? (*Don Vicens, sempre somrient, desapareix, cap a la esquerra, tot amenassantles de per riure ab la mà.*)

ASSUMPTA

¡Quina angunia, Senyor!... (*prenent la carta y decidintse*) ¡Deixa, deixa!... ¡Obrimla y prou!

AMANDA

Si, mà-mà, si... No dirà rès el papà... (*se sent un repich de campaneta*) ¡Ay, truquen al reixat!... ¡Dèu ser ell! (*María se'n va per la esquerra*)

ASSUMPTA (*com avergonyida*)

Té la carta... Mira de tornarla a cloure. (*Amanda ho fa, mullantla ab la llengua*)

AMANDA

Si, però la trobarà humida...

ASSUMPTA (*anguniosa*)

¿Veus el ser tafanera? (*Surten D. Vicens y María. Amanda s'amaga la carta al darrera. Tant ella com donya Assumpta estàn sense saber què dir*)

ESCENA VI

Dites, més DON VICENS (*també una mica revellit*)

VICENS

¡Bones tardes!... (*dona'l barret y el bastó a María*) ¿Què teniu?... Sembla que us passa alguna cosa...

ASSUMPTA (*dissimulant*)

No, rès.

AMANDA (*també dissimulant*)

No papà... No tením rès...

VICENS (*fent el distret*)

Donchs m'ho semblava... (*Aparentant indiferencia.*) ¿Que hi ha carta del noy?

AMANDA

(*no gosantli a donar*)

Ay, sí... Té rahò... No'ns en recordàvem... Té... (*Avensant y retirant la mà.*)

VICENS

Y ¿què diu el nostre herèu?

ASSUMPTA

Oh, no ho sabem encara... Com que la carta anava dirigida a tu...

VICENS (*paternalment*)

¡Y per què no la obrieu, dònes!

AMANDA

Oh, veuràs...

VICENS

¡Vinga, vinga la cartal... No sé per què no l'havieu d'obrir...

AMANDA

(donantli la carta y tota vergonyosa)

Té... ¿Veus? això que hi ha ¿sabs? el carter ens ha dit que...

VICENS

No segueixis, filla, que no'n sabs de mentir... Fas com el teu pare.

ASSUMPTA

Donchs, sí, vaja; quan l'has arribat tu, havíem determinat obrirla, però tu'ns hi has atrapat.

MARIA

(que estava a certa distancia, s'acosta y diu a don Vicens:) Jo'n tinch la culpa... Rènym a mi...

AMANDA

No papà, nó... La tením totes la culpa.

VICENS

Vaja, «perdono a tutti». *(Se posa a llegir y diu molt content:)* Ja tením l'herèu llicenciat... ¡Alegremnos!... Mirèu, mirèu... *(Donant la carta a donya Assumpta y aixugantse'ls ulls.)* Té, acabala de llegir... Jo no puch. .

MARIA *(plorosa)*

¡Y quína alegríal... ¡La Mare de Deu m'ha escoltat. *(Dirigint els ulls al cel.)* Gracies, Senyora...

ASSUMPTA

(donant la carta a Amanda)

Llegeix, filla. Jo tampoch podría. *(Amanda prén la carta y llegeix.)*

AMANDA

(després de llegir uns instants)

¡Bona l'hem feta!

TOTS

(s'hi acosten y diuen indistintament:)

¿Què? ¿Què hi ha?

AMANDA

Que en Narcís arriba a dos quarts de sis y no tenim temps d'anar-lo a esperar... Y mirèu què diu: *(Llegint)* «Ab mi ve un bon amich que m'ha demostrat estimarme molt... Prepara-reuli cambra...»

ASSUMPTA

¡No sé per què ha de durne d'amichs!... Me fa vergonya que'ns vegin en aquesta caseta...

VICENS

Me'n vaig a veure si soch a temps a l'estació.

AMANDA

¿Vols que vingui, papà?

ASSUMPTA

No, tu no't moguis... Ves a posar en ordre l'habitació den Narcís. *(A Maria.)* Y vostè la del costat per l'amich que l'acompanya... *(Totes dues obeeixen.)* Jo vaig a endressarme una mica...

VICENS

*(agafant barret y bastó)*Vaja, adéu... *(Se'n va per la esquerra.)*

ASSUMPTA

Me sembla que no hi seràs a temps... Ja fa estona que he sentit el tren... *(Se'n va per la dreta, según terme.)*

ESCENA VII

DON VICENS, NARCIS y JOANET

(La escena està uns instants sola: els precisos pera que don Vicens hagi pogut sortir de

casa y passar a l'altra banda de reixa d'esquerra a dreta. Ab tot, resta parat per Narcís y Joanet, que'l topen. Joanet porta barba y va forsa elegant sense semblar un gomós.)

VICENS

¡Benvingut, fill!

NARCIS

¡Ben trobat, papà! (*S'abrassen conmoguts y's besen.*)

VICENS

¡Quína alegria! (*A Joanet, no reconeguentlo*)
Dispensi, jove... Ja se'n fa càrrech d'aquestes expansions naturals ¿oy?... Vostè deù ser l'amich de qui'ns parlava'l hoy en la carta...

NARCIS

(*ab una gran rialla*)

¡Ah, ah, ah, ah!

JOANET (*somrient*)

Vegi si me'n faig càrrech, que jo també'n vuy una d'abassada.

VICENS (*abessantlo*)

¡Vatúa l'home! ¡Si es en Joanet! Lo que es ab aquesta barba no t'hauria pas conegut... ¡Y quina alegria'm donèu!... Anem, anem a dins que donarem una sorpresa a les dònes... ¡Les hem d'enganyat!... (*sense deixar d'enrahonar ab molta animació, fan la volta pera entrar per la esquerra*).

NARCIS

Per ara ja t'hem enganyat a tu... La cosa'ns surt de primera.

VICENS

¡Si sembla tot un altre aquet xicot!... Lo que es les dònes, no crech pas que't coneguim.

JOANET

¿Vol dir?

VICENS

¡Segur!... Ja veuràs: a probarho... (*crident cap a les portes de la dreta*) Assumpta, Amanda, María... El senyor llicenciat ja es aquí... ¡Veniu totes! (*surt donya Assumpta acabantse de cordar un cos*).

ESCENA VIII

Dits, més ASSUMPTA, MARIA y AMANDA *quan s'indiqui.*

ASSUMPTA

(*abrassantse a Narcís*)

¡Fill!

NARCIS (*besantla*)

¡Mamà!

MARIA (*sortint*)

La enhorabona... Don Narcís.

NARCIS

(*deseixintse de donya Assumpta*)

Gracies, María. (*Surt Amanda y resta plantada sense avensar pera donar lloch a que Narcís digui, dirigintse a tots*) Y ara, tinch el gust de presentarlos al meu millor amich, en Lluís Pons. (*Amanda mira fixament a Joanet; donya Assumpta fa una reverencia, don Vicens somriu ab gran satisfacció*).

AMANDA

(*ab certa amargor, acostantse a Joanet*)

¡Dolent! ¡Cinch anys sense deixarte veure! (*encaixen ab les dues mans, molt afectuosament; don Vicens y Narcís esclafeixen a riure*).

ASSUMPTA

¡Si es en Joanet! ¡Vès quina manera d'en-

ganyar! (*acostantshi*) ¿Què tal?... ¿Còm segueix la teva mamà?

JOANET

Molt bé, gracies a Deu... Y m'ha encarregat moltes espressions.

ASSUMPTA

Gracies.

JOANET

(*a Maria, que no s'hi gosa acostar*)

¿Y vos, Maria, que no'm volèu conèixer?

MARIA (*rompent el glas*)

¡Prou que't vuy... que'l vuy conèixer!... Y la seva... y la teva... ay, no sé lo que'm dich... ¿Y la seva mamà? (*li escapen les llàgrimes*) ¡Ay Senyor!... ¡Y pensar que a tots... a tots els d'aquí, fòra la senyora, els he tingut a la falda!

VICENS

Si Mariona... Tu'ns ets una mica mare a tots...

MARIA

¡Ves el senyoret Joanet!

JOANET (*renyantla*)

¡Pxist!... Per vos tinch de ser sempre en Joanet... Y no val a replicar.

MARIA

Com... vostè vulgui...

VICENS (*a les dònnes*)

¡Apa! Acompanyeu los a les seves habitacions, que's deuen voler rentar una mica...

MARIA

(*a Joanet, anantsen per la dreta primer terme*)
Vingui, vingui...

JOANET

(seguinlla y corretginlla)

Vina, vina... *(passa per davant d'Amanda y al passarhi ella li diu).*

AMANDA

¡Dolent!... ¡Més que dolent!

JOANET

No m'ho diguis, Amanda...

ESCENA IX

Dits, fòra MARIA y JOANET

VICENS

Ay... tinch unes ganes de fer saber a tothom la bona nova... *(ab tristesa)* Però ja qui la diré que pugui alegrarlo, si ja no tenim cap amich dels d'altre temps?... *(prenent el barret ab resolució)* ¡Calla! ¡Me'n aniré a la barberia!... Aixís ho sabrà avuy mateix tot el barri...

AMANDA

¿Sabs qui se'n alegrarà?... El Valent...

VICENS

També m'arribaré a l'hort a vèurel... Tens rahó, filla: el Valent se'n alegrarà... *(a Narcís)* El temps de tu rentarte y torno a ser aquí... *(a tots)* Escoltèu: ¿quí sab si m'arribés a la redacció de «La Província» perque ho posessin al diari?... No crech que m'ho neguessin encara que jo visqui retret del partit...

NARCÍS

Val més no exposarshi... Si volen, ja ho pendrà dels diaris de Barcelona...

VICENS

Tens rahó... *(anantsen decidit)* Aviat torno.

ESCENA X

Dits, fòra DON VICENS

NARCIS

¡Que content està!... Ningú ho diria que porta al damunt aquets anys de tristesa.

ASSUMPTA

¡Prou que ho diuen els seus cabells!

AMANDA

¡Pobre papà!

ASSUMPTA

Però ara potser li torni la alegria... Tu tens la carrera acabada...

NARCIS

Gracies a n'en Joanet que m'ha esperonat...

ASSUMPTA

(seguint el fil de lo que anava dient)

Aquesta sembla que està mitg decidida a admetre de nou a l'Enrich...

NARCIS *(a Amanda)*

¿Es veritat això?

AMANDA

¿Què't diré?... Jo... *(la veu se li núa y no pot continuar, però's domina'l plor).*

NARCIS

(miràntse la fixament)

¡No fassis rès contra'l teu cor, Amanda!...

ASSUMPTA

(fent seguir a Narcís)

Anem, anem que't rentaràs... *(l'empeny per la segona porta, dreta).*

NARCÍS (*anantsen*)

Aquestes coses s'han de fer de cor, mamà...
Déixala resoldre per si mateixa...

ASSUMPTA

Passa, passa... Ja'n parlarem un'altra hora.

ESCENA XI

AMANDA, sola y al cap de poch JOANET

(*Amanda, al restar sola, se deixa caure en una cadira y plora en silenci. Després, s'aixuga d'una revolada'ls ulls, s'aixeca y se'n va resolta cap a la porta de primer terme de la dreta, cridant en veu baixa, sense que acabi de desaparèixer.*)

AMANDA

¡Joanet!

JOANET

(*sortint gairebé al mateix temps*)

¡Amanda!... (*petita pausa*) ¿Què't passa?
¿Per què plores?... (*Amanda segueix confosa*)
¿Es veritat lo que m'ha dit la Maria?

AMANDA (*vivament*)

¡No t'ho creguis!

JOANET

¿Que ja sabs què es lo que m'ha dit?

AMANDA (*sofocada*)

Jo no l'estimo a l'Enrich... No l'he estimat may.

JOANET

Abans d'anarmen a Barcelona...

AMANDA

Eren jochs de criatura allò.... (*pausa*).

JOANET (*ab emoció*)

Amanda...

AMANDA (*igualment*)

Joanet...

JOANET

¿Es que estimes a un altre? (se li acosta
pera guaitarla fixament).

AMANDA

(*reculant avergonyida y abaixant la testa*)
¡Dolent!... ¡Cinch anys sense deixarte veu-
rel!...

JOANET

¡Júramho que no l'estimes a l'Enrich!

AMANDA

(*de més en més emocionada*)
¡T'ho juro!

JOANET

Donchs ¿qui es l'home a qui estimes?

AMANDA

(*més sofocada encara*)
¡Dolent!... ¡Més que dolent!

JOANET

(*prenentli una mà*)
¡Dígamho, Amanda!
(*Amanda somriu imperceptiblement y diu
enamorada*).

AMANDA

(*prenent l'altre mà de Joanet*)
¡Joanet!

JOANET

(*Estrenyentli ab forsa les dues mans y mi-
rantla fit a fit*). ¿De debó, Amanda?... ¿No
m'enganyo?... ¿Es cert lo que lleigeixo en els
teus ulls?... ¿L'havies endevinat per les cartes
a casa teva l'anyorament que'm consumía?...

AMANDA (*en veu baixa*)

Si...

JOANET

¡Oh, gracies! (*petita pausa*)

AMANDA

¿Te'n recordaves molt... de nosaltres?

JOANET

Sempre't tenia a la memoria... La teva imatge'm donava forces pera lluitar y pera véncer.. Per tu estudiava, per tu vivia, esperant l'hora de poderte oferir el meu treball...

AMANDA

(*ab aire de reny amorós*)

Y ¿per què has trigat tant a venir? ¡Tant que t'esperava!

JOANET

¡Y tant com m'hi fonia esperant!... Però tenia por...

AMANDA

¿De què?

JOANET

De no haverme fet encara prou digne de tu... ¡Feya tants anys que't veyia com la imatge d'una ventura impossible!...

AMANDA

¿Molts anys, molts anys?

JOANET

Si, molts... De quan ne tenia catorze... Potser de tota la vida... Sino que no me'n vaig adonar ben be, fins que vaig ser lluny de tu... L'anyoransa va ferme de mestra... (*pausa*).

AMANDA

Quan el papà tenia carta de tu, jo la llegia... la llegia conmoguda... Y els ulls se me'n anaven cap al final, porque sabia que al final sempre parlaves de mi... Y en les paraules ab que acompanyaves el meu nom, jo hi llegia moltes més coses de les que deyen... Y el cor me saltava esvalotadament, com no m'havia saltat may.. Y era que se'm despertava de bo de bo... ¡Y tu sense venir! ¡Dolent!

JOANET

Es que jo no volia tornar sense poderte oferir un benvenir venturós... Y ara ha arribat el cas... Fa un any y mitg que tinch la carrera y ja'm veig per bon camí... Tinch bons amichs que m'empenyen.

AMANDA (*ab admiració*)

Perque veuen el teu talent...

JOANET

El teu amor m'ha despertat el coratge. (*la María treu el cap per la porta de primer terme, dreta, com si no gosés avensar*).

AMANDA (*baix a Joanet*)

Mira la María...

ESCENA XII

Dits, més MARIA

JOANET (*a María*)

Passèu, María... Sense compliments... Ja està tot endegat...

MARIA

¿L'ha convensuda? (*a Amanda*) ¿De debó, senyoreta?... ¡Y si, dòna! ¿Què'n treya de ferlo patir tant al pobre senyoret Enrich?... Després, que prou que ho coneixia jo que vostè estava enamorada: aquelles tristeses... y aquelles alegrías...

JOANET

(*a Amanda joyosament*)

Ah, tu... ¿Sabs què m'ha dit la María?... M'ha dit que té un reconet de tres mil duros... ¿Què te'n sembla?... Y ¿sabs què'n vol fer?... Deixarlo als fills que tu puguis tenir... si't cases... Ab això, ja ho veus: si Deu ens dona fills, ja tenen un dot segur... (*Amanda abaixa els ulls*).

MARIA (*molt sorpresa*)

¡Còm!... ¿Què dius Joanet?... ¿Somíó ho estich despertat?... ¡Senyoreta Amanda!... ¡Senyoret Joanet... ¡ay! vuy dir, Joanet... ¿És veritat això?... (*plora*) ¡Jo crech que'm moriré de l'alegría!... ¿Oy que'm deixèu abressarvos... abressarvos?...

JOANET

¡Veni aquí!

AMANDA

¡Si, María! (*se abressen tots tres, formant un sol agrupament y en tal actitud els atrapa la sortida de Narcís y donya Assumpta*).

ESCENA XIII

Dits, més NARCIS y DONYA ASSUMPTA

NARCIS

¡Y ara!... ¿Que feu comedia?

ASSUMPTA

¿Què teniu?

JOANET

¡La felicitat, tía!

ASSUMPTA

Però...

NARCIS

¡Ja m'ho pensava!

MARIA (*emocionada*)

Figuris, senyora... Figuris que la senyoreta Amanda... ¡ay! no'm sé treure les paraules de la boca.

NARCIS

(*a Amanda y Joanet ab alegria*)

No m'heu enganyat a mi... Fa més d'un any que us conech la flaca...

ASSUMPTA

Però... (*surt don Vicens per la esquerra, seguit de Valent*).

JOANET

Si, tía... La Amanda y jo... ens estimem...

ESCENA XIV

Dits, més DON VICENS y VALENT

(*Valent no avensa sino que està ab la gorra posada al pas de la porta*).

VICENS

¿De bebó, fills meus?... ¿Es ben de debé?

AMANDA (*abrassantlo*)

Si, papà...

VICENS

¡Còm me tornèu la alegría perduda!

JOANET (*a donya Assumpta*)

Y vostè ¿què hi diu, tía?

ASSUMPTA

Escriu a la teva mare que vingui a passar una quinzena...

AMANDA (*a Joanel*)

Li escriurem tots dos...

JOANET

Gracies.

NARCIS

Y a entrada d'hivern, tots cap a Barcelona.

ASSUMPTA

Ay, si...

VICENS

Vès les petites causes com poden canviar l'aspecte d'una familia... Per un no rès, en Joanel s'ha fet home...

JOANET (*acostantshi*)

Calli, oncle, que aquet cop perdria... La causa que m'ha impulsat, ha estat molt grossa... ¡Tota una vida d'amor! (*adonantse de Valent*) ¡Y ara! ¿No es el Valent?

VALENT

No s'amoheini per mi... Anar fent, don Joan.

JOANET

¿Don Joan?

VALENT

(*treyentse la gorra y anant cap al mitg de la escena.*) Don Joan, si senyor. Y que no me'n desdich... Vostè era l'única persona decent que mereixia la noya d'aquesta casa ¡Y tòquila, vatúa'l mon! (*anant del un al altre y encaixant ab tots a mida que s'hi va dirigint ab molta animació*) Y per molts anys, senyoreta... Y per molts anys, don Vicens... Y per molts anys, donya Assumpta... Y per molts anys, senyoret Narcís... Y per molts anys, María... Y per molts anys tothom... (*tot això ho diu atropelladament, mentres baixa'l teló entre la animació general. Tots, naturalment, han d'anar dient: Gracies, fòra Maria, que diu plorosa*).

MARIA

No sé si podré soportarla tanta alegria.

TELÓ

Obres de l'autor

<i>Arràn del cinglè</i> (novela) . . .	3	ptes.
<i>Els habitants de la lluna</i> (novela) ⁽¹⁾	2	»
<i>Veusaquí que una vegada...</i> (ron- dalles pera noys) ⁽²⁾ . . .	1 50	»

Teatre

<i>La jova</i> , tragedia vulgar en un acte.	1	»
<i>La sardana dels promesos</i> , obra lírica en un acte ⁽³⁾ . . .	20	»
<i>La fortuna boja</i> , comedia en tres actes	2	»
<i>Un cop de vent</i> , pas de comedia en un acte.	50	»
<i>El comensar de les coses</i> , comedia en quatre actes	2	»

(1) Edició de la *Il·lustració Catalana*.

(2) Biblioteca popular «Patufet».

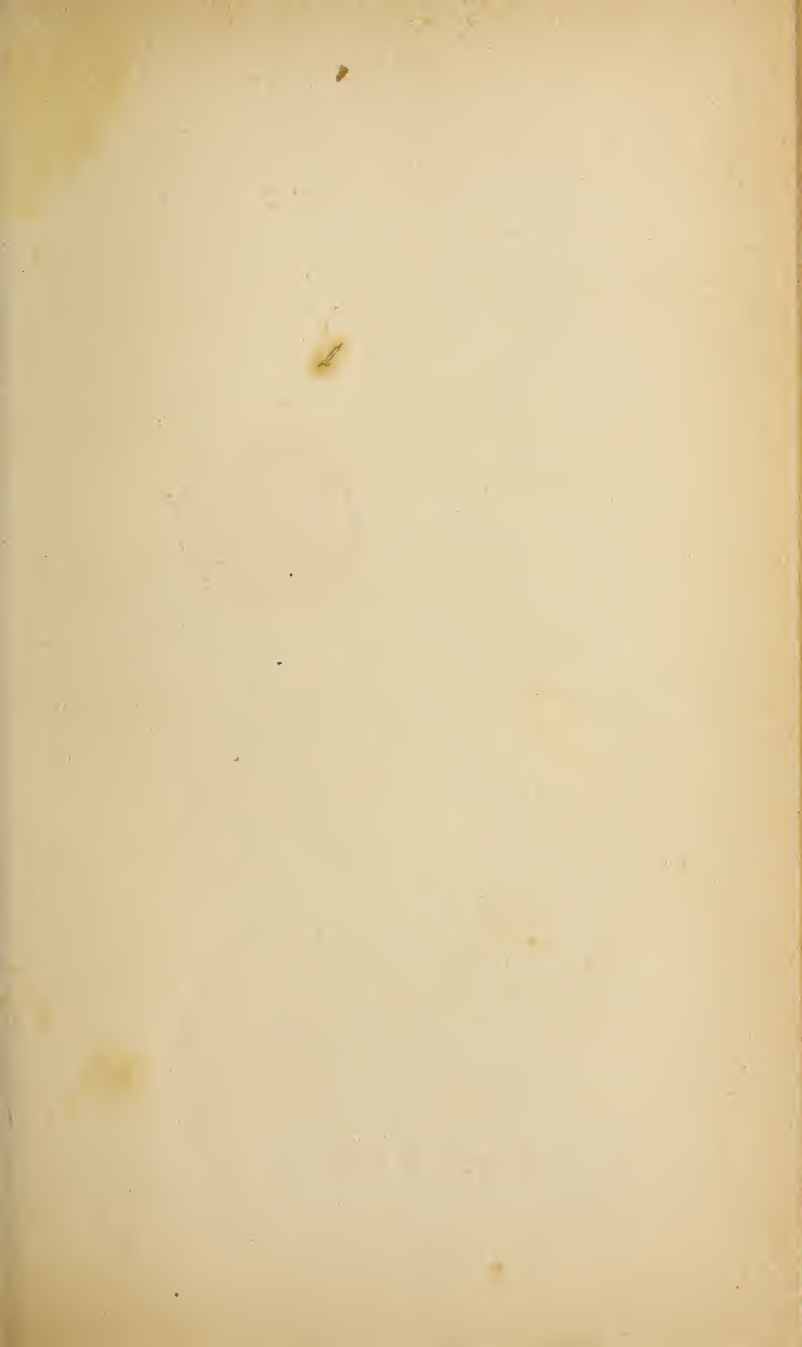
(3) Edició popular de *La novela catalana*. Música del mestre Esquerrà.

BIBLIOTECA "DE TOTS COLORS"

Pessetes

- La llàntia del odi*, tragedia en quatre actes, per Gabriele d'Annunzio. Traducció de Salvador Vilaregut . . . 2
- La fortuna boja*, comèdia en quatre actes, per Joseph Morató 2
- Papà ministre*, drama en tres actes, per Gerolamo Rovetta. Traducció de Narcis Oller 2
- ¡Por!* comèdia en un acte, per Felix Duquesnel. Adaptació de Narcis Sicars y Salvadó (agotada) 50
- Els mestres contistes*. Volum primer. (Ivan Tourgenieff, Hégésippe Moreau, Eça de Queiroz) (agotat) 1
- La campana submergida*, rondalla escènica en cinch actes, per Gerhart Hauptmann. Traducció de Salvador Vilaregut 2
- Les ales de cera*, comèdia en dos actes, per Manel Folch y Torres. 1 50
- Cor delator*, monòlech, per Edgar Poe. Narració extraordinària adaptada a la escena per A. Albert Torrellas. 25
- L'assumpció de Hannele Mattern*, drama d'ensomni en dos actes, per Gerhart Hauptmann. 1 50
- Els pobres menestrals*, obra en tres actes, per Adrià Gual 2
- Els mestres contistes*, Volum segón. (Conan Doyle, Catulle Mendés) 1
- Els picarols*, rondalla de l'Alsàcia en tres actes, per Erckmann-Chatrian. Traducció de Salvador Vilaregut. 2

<i>Juventut de Príncep</i> , comedia en cinch actes, per Wilehlm Meyer Forster. Traducció de Carles Costa y Joseph María Jordá.	2
<i>Gent d'ara</i> , comedia en dos actes, per Eduard Coca y Vallmajor.	1 50
<i>Un cop de vent</i> , pas de comedia per Joseph Morató	50
<i>Cavalleria Rusticana</i> , Escenes sicilianes, per G. Verga. Traducció de Carles Costa y Joseph M. ^a Jordá.	75
<i>Rosa Bernd</i> , drama en cinch actes, per Gerhart Hauptmann. Traducció de Martí Alegre y March Jesús Bertrán.	2
<i>L'honor</i> , topo en un acte, per Apeles Mestres.	50
<i>Els mestres contistes</i> . Volum tercer. (Carles Dickens. Nicolau Gogol.)	1
<i>La familia Rocamora</i> , drama en quatre jornades, per Pompeu Crehuet.	2
<i>Un joch de cartes o Memorialistes ab lletra menuda</i> , sainet en un acte, per Manel Folch y Torres.	75
<i>El pobre Enrich</i> , llegenda germànica en cinch actes, per Gerhart Hauptmann. Traducció catalana de March Jesús Bertrán.	2
<i>La morta</i> , quadro dramàtich, per Pompeu Crehuet.	1
<i>El comensar de les coses</i> , comedia en quatre actes, per Joseph Morató	2





Preu: 2 ptes.